

บทที่ 4

สภาพทั่วไปทางเศรษฐกิจและการค้าของลาตินอเมริกา

บทนี้เป็นกรกล่าวถึงสภาพทั่วไปทางเศรษฐกิจและการค้าของลาตินอเมริกา ตลอดจนการค้าระหว่างไทยกับประเทศในแถบลาตินอเมริกา หรืออีกนัยหนึ่งเป็นการแสดงผลการศึกษาที่ได้มาจากวิธีการศึกษาเชิงพรรณนาตามที่ได้ระบุไว้ในบทที่ 1 หัวข้อ 1.4 เรื่องวิธีการศึกษาโดยสังเขป

4.1 เศรษฐกิจของลาตินอเมริกา

4.1.1 อัตราการขยายตัวทางเศรษฐกิจ

ในช่วงปีพ.ศ. 2534-2543 ประเทศในแถบลาตินอเมริกามีอัตราการขยายตัวของผลิตภัณฑ์มวลรวมภายในประเทศที่แท้จริง (Real Gross Domestic Product: Real GDP) เฉลี่ยต่อปีไม่สูงคือเท่ากับร้อยละ 3.3 (ตารางที่ 4.1) โดยเพิ่มจากร้อยละ 1.2 ในหนึ่งทศวรรษก่อนหน้า เมื่อพิจารณาเฉพาะในช่วงปีพ.ศ. 2534-2543 พบว่ามีแนวโน้มที่ไม่แน่นอน โดยในปีพ.ศ. 2534 มีอัตราการขยายตัวร้อยละ 3.8 และเพิ่มขึ้นร้อยละ 4.0 ในปีพ.ศ. 2543 ลาตินอเมริกามีอัตราการขยายตัวทางเศรษฐกิจสูงสุดในปีพ.ศ. 2537 และ 2540 เท่ากับร้อยละ 5.2 และขยายตัวต่ำสุดในปีพ.ศ. 2542 เท่ากับร้อยละ 0.3

เมื่อพิจารณาในระดับประเทศพบว่าชิลีเป็นประเทศที่มีอัตราการขยายตัวทางเศรษฐกิจสูงที่สุดในช่วงปีพ.ศ. 2534-2543 คือร้อยละ 6.6 ต่อปี ขณะที่บราซิล เม็กซิโก อาร์เจนตินา โคลัมเบีย เวเนซุเอลา ชิลี และเปรู มีอัตราการขยายตัวแตกต่างกันไปในช่วงทศวรรษหลัง โดยประเทศที่มีอัตราการขยายตัวทางเศรษฐกิจสูงกว่าระดับเฉลี่ยของภูมิภาคได้แก่ ชิลี อาร์เจนตินา เปรู และเม็กซิโก เท่ากับร้อยละ 6.6 4.2 4.2 และ 3.5 ต่อปี ตามลำดับ ขณะที่อีก 3 ประเทศที่เหลือนั้นมีอัตราการขยายตัวต่ำกว่าระดับเฉลี่ยของภูมิภาค โดยบราซิลขยายตัวร้อยละ 2.6 ต่อปีซึ่งเท่ากับโคลัมเบีย ขณะที่เวเนซุเอลาขยายตัวต่ำที่สุดเท่ากับร้อยละ 2.0 ในทั้ง 7 ประเทศนี้ส่วนใหญ่มีอัตราการขยายตัวทางเศรษฐกิจเพิ่มขึ้นจากทศวรรษก่อนหน้า มีเพียงโคลัมเบียประเทศเดียวที่อัตราการขยายตัวลดลงจากร้อยละ 3.7 เปรูมีการเพิ่มขึ้นของอัตราการขยายตัวทางเศรษฐกิจมากที่สุดจากร้อยละ -1.2 เป็น 4.2 ลำดับถัดมาคืออาร์เจนตินา ชิลี และเวเนซุเอลา เพิ่มขึ้นจากร้อยละ -0.7 3.0 และ -0.7 ตามลำดับ เม็กซิโกและบราซิลเป็นประเทศที่มี

การเพิ่มขึ้นของอัตราการขยายตัวทางเศรษฐกิจอยู่ในระดับต่ำคือจากร้อยละ 1.9 และ 1.6 ตามลำดับ

ตารางที่ 4.1: อัตราการขยายตัวของผลิตภัณฑ์มวลรวมภายในประเทศที่แท้จริงของลาตินอเมริกา (ราคาคงที่ ณ ปีพ.ศ. 2538)

หน่วย: ร้อยละ

ประเทศ	2534	2535	2536	2537	2538	2539	2540	2541	2542	2543 ¹	2524-2533 ²	2534-2543
ลาตินอเมริกา ³	3.8	3.2	4.0	5.2	1.1	3.7	5.2	2.3	0.3	4.0	1.2	3.3
โคลัมเบีย	1.9	3.7	4.6	6.1	5.2	2.1	3.4	0.5	-4.3	3.0	3.7	2.6
ชิลี	8.0	12.3	7.0	5.7	10.6	7.4	7.4	3.9	-1.1	5.5	3.0	6.6
บราซิล	1.0	-0.5	4.9	5.9	4.2	2.7	3.3	0.2	0.9	4.0	1.6	2.6
เปรู	2.8	-0.4	4.8	12.8	8.6	2.5	6.7	-0.4	1.4	4.0	-1.2	4.2
เม็กซิโก	4.2	3.6	2.0	4.4	-6.2	5.2	6.8	4.9	3.7	7.0	1.9	3.5
เวเนซุเอลา	9.7	6.1	0.3	-2.3	4.0	-0.2	6.4	0.2	-6.1	3.5	-0.7	2.0
อาร์เจนตินา	10.6	9.6	5.7	5.8	-2.8	5.5	8.1	3.9	-3.4	0.0	-0.7	4.2

ที่มา: ECLAC (2001), Table C.1

หมายเหตุ: ตัวเลขประมาณการเบื้องต้น

¹ราคาคงที่ ณ ปีพ.ศ. 2533

²ไม่รวมคิวบา

4.1.2 เงินเฟ้อ

อัตราเงินเฟ้อของประเทศในแถบลาตินอเมริกาช่วงพ.ศ. 2534-2543 มีแนวโน้มที่เพิ่มขึ้นในช่วง 3 ปีแรก (ตารางที่ 4.2) จากร้อยละ 199 ในปีพ.ศ. 2534 เป็นร้อยละ 876.6 ในปีพ.ศ. 2536 หลังจากนั้นก็มีแนวโน้มที่ลดลงโดยตลอดจากร้อยละ 111.1 ในปีพ.ศ. 2537 เป็นร้อยละ 8.9 ในปีพ.ศ. 2543

ในช่วงที่อัตราเงินเฟ้อเฉลี่ยของภูมิภาคอยู่ในระดับสูงนั้นบราซิลเป็นประเทศที่มีอัตราเงินเฟ้อสูงที่สุด โดยเพิ่มขึ้นจากร้อยละ 475.1 ในปีพ.ศ. 2534 เป็นร้อยละ 2,489.1 ในปีพ.ศ. 2536 และลดลงอย่างมากเป็นร้อยละ 929.3 และ 22.0 ในปีพ.ศ. 2537 และ 2538 ตามลำดับ ขณะที่ในช่วง 5 ปีหลังอัตราเงินเฟ้อของบราซิลมีเสถียรภาพมากขึ้นโดยเท่ากับร้อยละ 5.5 ในปี

ตารางที่ 4.2: อัตราเงินเฟ้อของลาตินอเมริกา¹

หน่วย: ร้อยละ

ประเทศ	2534	2535	2536	2537	2538	2539	2540	2541	2542	2543 ²
ลาตินอเมริกา	199.0	414.0	876.0	111.1	25.8	18.4	10.4	10.3	9.5	8.9
โคลัมเบีย	26.8	25.1	22.6	22.6	19.5	21.6	17.7	16.7	9.2	8.8
ชิลี	18.7	12.7	12.2	8.9	8.2	6.6	6.0	4.7	2.3	4.7
บราซิล	475.1	1,149.1	2,489.1	929.3	22.0	9.1	4.3	2.5	8.4	5.5
เปรู	139.2	56.7	39.5	15.4	10.2	11.8	6.5	6.0	3.7	4.0
เม็กซิโก	18.8	11.9	8.0	7.1	52.1	27.7	15.7	18.6	12.3	8.9
เวเนซุเอลา	31.0	31.9	45.9	70.8	56.6	103.2	37.6	29.9	20.0	14.2
อาร์เจนตินา	84.0	17.6	7.4	3.9	1.6	0.1	0.3	0.7	-1.8	-0.7

ที่มา: ECLAC (2001), Table C.2

หมายเหตุ: ¹เป็นการคำนวณแบบเฉลี่ย 12 เดือนจากธันวาคมถึงธันวาคม²พฤศจิกายน 2542-พฤศจิกายน 2543

พ.ศ. 2543 ขณะที่อาร์เจนตินา ชิลี และเปรูเป็นประเทศที่มีแนวโน้มของอัตราเงินเฟ้อลดลง จากร้อยละ 84.0 18.7 และ 139.2 ในปีพ.ศ. 2534 เป็น -0.7 4.7 และ 4.0 ในปีพ.ศ. 2543 ตามลำดับ โคลัมเบียเป็นประเทศที่มีอัตราเงินเฟ้ออยู่ในระดับค่อนข้างสูงแต่มีแนวโน้มที่ลดลง จากร้อยละ 26.8 ในปีพ.ศ. 2534 เป็นร้อยละ 19.5 และ 8.8 ในปีพ.ศ. 2538 และ 2543 ตามลำดับ เวเนซุเอลามีแนวโน้มที่เพิ่มขึ้นในช่วง 5-6 ปีแรกจากร้อยละ 31 ในปีพ.ศ. 2534 เป็นร้อยละ 56.6 ในปีพ.ศ. 2538 และเพิ่มขึ้นสูงสุดเป็นร้อยละ 103.2 ในปีพ.ศ. 2539 ต่อจากนั้นมีแนวโน้มลดลง โดยเท่ากับร้อยละ 14.2 ในปีพ.ศ. 2543 ขณะที่เม็กซิโกมีอัตราเงินเฟ้อลดลงในช่วง 4 ปีแรกจากร้อยละ 18.8 ในปีพ.ศ. 2534 เป็นร้อยละ 7.1 ในปีพ.ศ. 2537 และเพิ่มขึ้นสูงสุดในปีถัดมาเป็นร้อยละ 52.1 หลังจากนั้นจึงค่อยๆลดลงโดยในปีพ.ศ. 2543 มีอัตราเงินเฟ้อเท่ากับร้อยละ 8.9

4.1.3 อัตราการว่างงาน

อัตราการว่างงานในเขตเมือง (Urban unemployment) ของประเทศในแถบลาตินอเมริกาในช่วงพ.ศ. 2534-2543 (ตารางที่ 4.3) มีแนวโน้มที่เพิ่มขึ้น โดยในปีพ.ศ. 2534 มีอัตราการว่างงานอยู่ที่ร้อยละ 5.7 เพิ่มขึ้นเป็นร้อยละ 7.5 และ 8.6 ในปีพ.ศ. 2538 และ 2543 ตามลำดับ ปีที่มีอัตราการว่างงานสูงที่สุดคือปีพ.ศ. 2542 เท่ากับร้อยละ 8.7 เมื่อเฉลี่ยทั้ง 10 ปีลาตินอเมริกามีอัตราการว่างงานเท่ากับร้อยละ 7.4

เม็กซิโกประเทศที่มีอัตราการว่างงานเฉลี่ยต่ำที่สุดเท่ากับร้อยละ 3.6 ขณะที่บราซิล ชิลี และเปรู มีอัตราการว่างงานใกล้เคียงกับระดับของภูมิภาคคือเท่ากับร้อยละ 6.0 7.5 และ 8.7 ตามลำดับ สำหรับอาร์เจนตินา โคลัมเบีย และเวเนซุเอลา มีอัตราการว่างงานสูงที่สุดในกลุ่มประเทศใหญ่เท่ากับร้อยละ 12.7 12.5 และ 10.7 ตามลำดับ โดยทั้ง 7 ประเทศหลังนี้มีแนวโน้มที่เพิ่มขึ้นในช่วงครึ่งหลังของทศวรรษ

ตารางที่ 4.3: อัตราการว่างงานของลาตินอเมริกา

หน่วย: ร้อยละ

ประเทศ	2534	2535	2536	2537	2538	2539	2540	2541	2542	2543 ¹	2534-2543 ²
ลาตินอเมริกา	5.7	6.5	6.5	6.6	7.5	7.9	7.5	8.1	8.7	8.6	7.4
โคลัมเบีย ⁴	10.2	10.2	8.6	8.9	8.8	11.2	12.4	15.3	19.4	20.4	12.5
ชิลี ³	8.2	6.7	6.5	7.8	7.4	6.4	6.1	6.4	9.8	9.4	7.5
บราซิล ⁴	4.8	5.8	5.4	5.1	4.6	5.4	5.7	7.6	7.6	7.5	6.0
เปรู ⁴	5.9	9.4	9.9	8.8	8.2	8.0	9.2	8.4	9.1	10.3	8.7
เม็กซิโก ⁴	2.7	2.8	3.4	3.7	6.2	5.5	3.7	3.2	2.5	2.3	3.6
เวเนซุเอลา ³	9.5	7.8	6.6	8.7	10.3	11.8	11.4	11.3	14.9	14.6	10.7
อาร์เจนตินา ⁴	6.5	7.0	9.6	11.5	17.5	17.2	14.9	12.9	14.3	15.1	12.7

ที่มา: ECLAC (2001), Economic Indicators, Table C.4

หมายเหตุ: ¹ ตัวเลขเบื้องต้น

² คำนวณโดยผู้วิจัย

³ เป็นอัตราของทั้งประเทศ

⁴ เป็นอัตราเฉพาะในเขตเมือง

4.1.4 ดุลการคลัง

ฐานะดุลการคลังของลาตินอเมริกาในช่วงพ.ศ. 2534-2543 ขาดดุลโดยตลอด เท่ากับร้อยละ 1.7 ต่อ GDP (ตารางที่ 4.4) และมีแนวโน้มที่เพิ่มขึ้นในครั้งแรกของทศวรรษโดยเพิ่มจากขาดดุลร้อยละ 0.5 ต่อ GDP ในปีพ.ศ. 2534 เป็นร้อยละ 2.1 ในปีพ.ศ. 2537 หลังจากนั้นได้ลดลงเป็นร้อยละ 1.1 ในปีพ.ศ. 2540 และเพิ่มขึ้นเป็นร้อยละ 2.4 ในปีพ.ศ. 2543

บราซิลเป็นประเทศที่ขาดดุลการคลังมากที่สุดในช่วงพ.ศ. 2534-2543 โดยขาดดุลเท่ากับร้อยละ 4.3 รองลงมาได้แก่ เวเนซุเอลา และเปรู เท่ากับร้อยละ 2.5 และ 2.3 ตามลำดับ ขณะที่ชิลีมีฐานะดุลการคลังเกินดุลโดยเกินดุลเท่ากับร้อยละ 1.3 เช่นเดียวกับเม็กซิโกที่

เกินดุลร้อยละ 0.1 สำหรับโคลัมเบียกับอาร์เจนตินานั้นขาดดุลเท่ากับร้อยละ 1.8 และ 1.0 ตามลำดับ

ตารางที่ 4.4: ดุลการคลังของลาตินอเมริกา

หน่วย: ร้อยละต่อ GDP

ประเทศ	2534	2535	2536	2537	2538	2539	2540	2541	2542	2543 ¹	2534-2543 ²
ลาตินอเมริกา	-0.5	-1.4	-1.2	-2.1	-1.6	-1.1	-1.3	-2.5	-3.1	-2.4	-1.7
โคลัมเบีย	0.2	-0.2	0.1	1.0	-0.6	-2.0	-3.1	-3.4	-6.0	-3.6	-1.8
ชิลี	1.5	2.3	2.0	1.7	2.6	2.3	2.0	0.4	-1.5	-0.1	1.3
บราซิล	-0.2	-1.8	-0.8	1.1	-7.2	-5.9	-6.1	-8.0	-9.5	-4.6	-4.3
เปรู	-2.0	-3.3	-3.1	-2.8	-3.1	-1.3	-0.8	-1.0	-3.0	-2.7	-2.3
เม็กซิโก	3.3	1.6	0.7	-0.3	-0.2	-0.1	-0.6	-1.2	-1.1	-1.0	0.1
เวเนซุเอลา	-2.2	-5.9	-1.3	-13.8	-6.8	7.2	2.6	-6.6	-1.2	3.4	-2.5
อาร์เจนตินา	-1.6	-0.1	1.5	-0.3	-0.6	-1.9	-1.5	-1.4	-1.7	-2.0	-1.0

ที่มา: ECLAC (2001), Economic Indicators, Table B.5

หมายเหตุ: ¹ตัวเลขเบื้องต้น

²คำนวณโดยผู้วิจัย

4.1.5 ดุลบัญชีเดินสะพัด

ในช่วงพ.ศ. 2533-2543 ลาตินอเมริกามีดุลบัญชีเดินสะพัดที่ขาดดุลตลอดช่วงดังกล่าวและมีแนวโน้มที่เพิ่มขึ้นในช่วงครึ่งแรกจากร้อยละ 0.1 ต่อ GDP เป็น -2.2 (ตารางที่ 4.5) ในปีพ.ศ. 2538 สูงสุดในปีพ.ศ. 2541 เท่ากับร้อยละ 4.7 จากนั้นมีแนวโน้มที่ลดลงเหลือเท่ากับร้อยละ 2.4 ในปีพ.ศ. 2543

เปรูเป็นประเทศที่มีดุลบัญชีเดินสะพัดขาดดุลตลอดช่วงพ.ศ. 2533-2543 โดยขาดดุลเท่ากับร้อยละ 2.7 ในปีพ.ศ. 2543 น้อยกว่าเม็กซิโกที่ขาดดุลโดยตลอดเช่นเดียวกันและขาดดุลสูงที่สุดในปีพ.ศ. 2543 เท่ากับร้อยละ 3.7 ขณะที่เวเนซุเอลาและโคลัมเบียเกินดุลเท่ากับร้อยละ 17.5 และ 0.3 ตามลำดับ สำหรับอาร์เจนตินาขาดดุลในลำดับรองจากเม็กซิโกและเท่ากับบราซิล โดยขาดดุลร้อยละ 3.3 ส่วนชิลีขาดดุลบัญชีเดินสะพัดในปีพ.ศ. 2543 เท่ากับร้อยละ 1.2

ตารางที่ 4.5: ดุลบัญชีเดินสะพัดของลาตินอเมริกา

หน่วย: ร้อยละต่อ GDP

ประเทศ	2533	2535	2536	2537	2538	2539	2540	2541	2542	2543
ลาตินอเมริกา	-0.1	-2.3	-2.9	-3.1	-2.2	-2.2	-3.5	-4.7	-2.9	-2.4
โคลัมเบีย	0.7	1.1	-2.5	-4.1	-5.0	-5.1	-6.1	-5.4	-1.3	0.3
ชิลี	-1.1	-1.8	-4.5	-2.7	-2.1	-5.0	-5.0	-5.4	-0.1	-1.2
บราซิล	-0.7	1.1	0.0	-0.2	-2.7	-3.4	-4.3	-4.8	-3.2	-3.3
เปรู	-3.4	-5.0	-5.3	-5.4	-8.0	-6.6	-5.6	-6.5	-3.4	-2.7
เม็กซิโก	-2.2	-6.7	-6.3	-7.7	-0.4	-0.6	-1.8	-3.7	-3.1	-3.7
เวเนซุเอลา	14.0	-5.4	-2.9	3.8	2.8	12.6	4.6	-4.3	4.9	17.5
อาร์เจนตินา	2.5	-2.5	-3.5	-4.5	-2.1	-2.6	-4.4	-5.2	-4.5	-3.3

ที่มา: Statistical yearbook for Latin America and the Caribbean, www.eclac.cl

4.1.6 การปฏิรูปเศรษฐกิจของลาตินอเมริกา

1. ความเป็นมา

ลาตินอเมริกาได้เริ่มปฏิรูปเศรษฐกิจของตนมาตั้งแต่ช่วงปลายทศวรรษที่ 1980s โดยเป็นความพยายามที่จะเปลี่ยนจากนโยบายส่งเสริมอุตสาหกรรมเพื่อทดแทนการนำเข้า (Import-Substitution Industrialization) ที่ได้เริ่มมาตั้งแต่ช่วงกลางศตวรรษมาเป็นนโยบายที่เรียกว่า “แบบจำลองเศรษฐกิจใหม่” (New Economic Model) การเปลี่ยนแปลงครั้งใหญ่หรือการปฏิรูปเศรษฐกิจนี้เป็นการเปลี่ยนแปลงจากที่มองแบบมุ่งสู่ภายใน (inward looking) เป็นแบบมุ่งสู่ภายนอก (outward looking) ที่ให้ความสำคัญกับเศรษฐกิจระหว่างประเทศบนพื้นฐานของความชำนาญเฉพาะอย่าง (specialization) และความได้เปรียบโดยเปรียบเทียบ (comparative advantage) เปลี่ยนจากระบบตลาดที่แทรกแซงโดยรัฐมาเป็นการให้ความสำคัญกับกลไกราคาเสรีและเปลี่ยนบทบาทผู้นำในการพัฒนาเศรษฐกิจจากภาครัฐมาสู่ภาคเอกชน (Ramos, 2000: 1703)

ในช่วงการดำเนินนโยบายเศรษฐกิจแบบทดแทนการนำเข้าเข้านั้นหัวใจสำคัญของการพัฒนาเศรษฐกิจคือนโยบายอุตสาหกรรม (industrial policy) โดยมีนโยบายที่สำคัญ 4 ประการด้วยกันคือ 1.นโยบายแนวตั้ง (vertical policies) เป็นนโยบายที่จัดลำดับความสำคัญของอุตสาหกรรมต่างๆที่เลือกขึ้นมาเพื่อทำการพัฒนา 2.อุตสาหกรรมที่ได้รับการคัดเลือก

จะได้รับสิทธิประโยชน์หลายประการ อาทิ การขึ้นอัตราภาษีนำเข้าเพื่อคุ้มครอง การกำหนดโควตา นำเข้า การให้สินเชื่อ การจัดซื้อโดยรัฐวิสาหกิจ และการจัดหาสาธารณูปโภคที่สำคัญ เป็นต้น 3. การสนับสนุนให้มีการผลิตที่เริ่มจากการทดแทนสินค้าอุปโภคบริโภคไปจนถึงการทดแทนสินค้าชั้นกลางที่ใช้เทคโนโลยี และท้ายที่สุดการผลิตสินค้าทุนที่ใช้เทคโนโลยีขั้นสูง และ 4. นโยบายแนวราบ (horizontal policies) คือการจัดหาทุนในการฝึกอบรม การให้สินเชื่อแก่วิสาหกิจขนาดกลางและขนาดย่อม (Small and Medium Enterprises: SMEs) รวมทั้งนโยบายเทคโนโลยีในการเสริมสร้างสาธารณูปโภคพื้นฐานทางเทคโนโลยี (technological infrastructure) แก่สถาบันวิจัยและเทคโนโลยีเพื่อเชื่อมโยงกับนโยบายแนวตั้งหรือนโยบายรายสาขา (sectoral policies) (Ramos, 2000: 1704)

การปฏิรูปเศรษฐกิจของลาตินอเมริกาได้เด่นชัดขึ้นหลังจากที่เกิดเหตุการณ์วิกฤตหนี้ (debt crisis) ในปีค.ศ. 1982 ที่เป็นผลมาจากการดำเนินนโยบายการเงินและการคลังแบบขยายตัวก่อให้เกิดการขาดดุลแบบทวีภาค (twin deficit) คือการขาดดุลดุลการคลังและดุลบัญชีเดินสะพัดในเวลาเดียวกันซึ่งถูกซ้ำเติมโดยอัตราดอกเบี้ยในตลาดโลกที่พุ่งสูงขึ้น รวมทั้งภาวะเศรษฐกิจถดถอยในประเทศอุตสาหกรรมและราคาสินค้าส่งออกของลาตินอเมริกาที่ลดลงจากเหตุดังกล่าวประเทศในลาตินอเมริกาหลายประเทศจึงได้เริ่มการปฏิรูปเศรษฐกิจอย่างจริงจังมากขึ้น (IMF, 1994: 93) ชิลีเป็นประเทศในกลุ่มแรกที่ได้เริ่มการปฏิรูปเศรษฐกิจอีกครั้งหลังจากที่เคยปฏิรูปมาแล้วในช่วงคริสต์ทศวรรษที่ 1970s พร้อมกับอาร์เจนตินาและอุรุกวัย การปฏิรูปครั้งที่สองของชิลีนี้มีประเทศเพื่อนบ้านอย่างโบลิเวียร่วมปฏิรูปในปีค.ศ. 1985 ด้วย โดยประเทศที่เริ่มดำเนินการปฏิรูปช้าที่สุดคือบราซิลซึ่งเริ่มดำเนินการในปีค.ศ. 1994

การปฏิรูปเศรษฐกิจของลาตินอเมริกาหรือที่มีชื่อเรียกว่า "แบบจำลองเศรษฐกิจใหม่" นั้นมีการดำเนินนโยบายในด้านต่างๆที่สำคัญคือ การเปิดเสรีตลาดภายใน การแปรรูปรัฐวิสาหกิจ การเปิดเสรีทางการค้าและการเงิน รวมทั้งการจำกัดบทบาทของรัฐในกิจกรรมทางเศรษฐกิจ (Reinhardt, 2000: 1545) การดำเนินนโยบายเศรษฐกิจแบบใหม่นี้ก่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลงที่สำคัญสองประการในนโยบายอุตสาหกรรมแบบเก่าคือ 1. นโยบายแบบแนวตั้งได้ลดความสำคัญลงเหลือไว้แต่เพียงนโยบายแบบแนวราบ และ 2. นโยบายเทคโนโลยีได้เปลี่ยนแปลงจากการเน้นทางด้านมาตรการที่กระตุ้นอุปทาน (supply-driven instruments) ไปเป็นมาตรการที่กระตุ้นอุปสงค์และตลาด (market and demand-driven instruments) เป็นผลทำให้การใช้จ่ายทางด้านการศึกษาและพัฒนาที่สนับสนุนโดยรัฐบาลซึ่งเดิมกระจุกตัวอยู่ในมหาวิทยาลัยและสถาบันวิจัยต่างๆนั้นกระจายไปยังภาคเอกชนเพิ่มมากขึ้น (Ramos, 2000: 1705)

2. ผลกระทบจากการปฏิรูปเศรษฐกิจ

2.1) ด้านมหภาค

ผลกระทบเชิงลบจากการปฏิรูปเศรษฐกิจของลาตินอเมริกาประกอบไปด้วยอัตราเงินเฟ้อที่ลดลงอย่างมากจากระดับร้อยละประมาณร้อยละ 10 ในปีค.ศ. 1997-98 การขาดดุลการคลังที่ลดลง และการส่งออกที่ขยายตัวเพิ่มมากขึ้นซึ่งเป็นผลมาจากการเปิดเสรีทางการค้าถึงแม้ว่าอัตราแลกเปลี่ยนจะแข็งตัวขึ้นจากการเปิดเสรีทางการเงินและการไหลเข้าของเงินทุน (Paunovic, 2000; Ramos, 2000; Reinhardt, 2000) ขณะที่อัตราการขยายตัวทางเศรษฐกิจ (GDP Growth) การจ้างงาน และผลิตภาพนั้นถึงแม้ว่าจะเพิ่มขึ้นแต่ก็อยู่ในระดับที่ต่ำ

ส่วนผลกระทบในเชิงลบที่เกิดขึ้นจากการปฏิรูปเศรษฐกิจในลาตินอเมริกาก็คือความไร้เสถียรภาพในอัตราการขยายตัวทางเศรษฐกิจและรูปแบบที่เกิดขึ้นในแต่ละประเทศค่อนข้างแตกต่างกัน อย่างในกรณีของ อาร์เจนตินา โบลิเวีย ชิลี เอลซัลวาดอร์ เปรู และอุรุกวัย มีอัตราการขยายตัวทางเศรษฐกิจที่เพิ่มขึ้น แต่ในประเทศอื่นๆ อาทิ บราซิล โคลัมเบีย คอสตาริกา เม็กซิโก ปารากวัย และเวเนซุเอลา กลับมีอัตราการขยายตัวที่ลดลง มีความเป็นไปได้ว่าผลที่เกิดขึ้นแตกต่างกันนี้มาจากการที่แต่ละประเทศมีประสบการณ์และความสำเร็จในการพัฒนาเศรษฐกิจที่แตกต่างกัน (Paunovic, 2000) นอกจากนี้การเปิดเสรีทางการเงินยังทำให้ประเทศในแถบลาตินอเมริกามีความเสี่ยงต่อความผันผวนที่เกิดจากภายนอกประกอบกับความไม่มีเสถียรภาพของการเคลื่อนย้ายเข้าออกของเงินทุนจึงส่งผลต่ออัตราการขยายตัวทางเศรษฐกิจในที่สุด

การเปลี่ยนแปลงทางโครงสร้าง (structural change) ที่เกิดขึ้นหลังจากที่มีการปฏิรูปเศรษฐกิจในด้านต่างๆ มีดังนี้ 1) ภาคการผลิต สัดส่วนของภาคอุตสาหกรรมและการค้าลดลงขณะที่ภาคบริการอื่นๆ เพิ่มขึ้นโดยที่ภาคเกษตรมีสัดส่วนค่อนข้างคงที่ แต่เมื่อพิจารณาในภาพรวมนั้นการเปลี่ยนแปลงสัดส่วนในภาคการผลิตนั้นเกิดขึ้นเพียงเล็กน้อยเท่านั้น 2) ภาคการส่งออก การขยายตัวของส่งออกที่เกิดขึ้นนั้นคาดว่ามีผลมาจากการทำข้อตกลงทางการค้าระหว่างประเทศในแถบลาตินอเมริกาด้วยกัน สัดส่วนการส่งออกของประเทศในแถบอเมริกาใต้ (ไม่รวมอาร์เจนตินาและบราซิล) นั้น กลุ่มสินค้าที่มีสัดส่วนการส่งออกเพิ่มมากขึ้นได้แก่ สินค้าเกษตร อาหาร โลหะและเครื่องจักร สินค้าชั้นกลาง และสินค้าอุปโภคบริโภค ขณะที่สินค้าเหมืองแร่มีสัดส่วนการส่งออกที่ลดลง สำหรับอาร์เจนตินาและบราซิลนั้นมีสัดส่วนการส่งออกที่เพิ่มขึ้นในสินค้าโลหะและเครื่องจักร และสินค้าชั้นกลาง โดยอาร์เจนตินามีสัดส่วนการส่งออกสินค้า

ค่าเหมืองแร่เพิ่มมากขึ้นขณะที่ราคาลดลงและเป็นไปในทางกลับกันในกรณีสินค้าอุปโภคบริโภค สินค้าเกษตรและอาหารนั้นทั้ง 2 ประเทศมีสัดส่วนการส่งออกลดลง

รูปแบบการส่งออกของลาตินอเมริกาที่เกิดขึ้นนั้นมี 2 รูปแบบที่แตกต่างกันคือ 1.การส่งออกที่เพิ่มขึ้นเป็นผลมาจากความได้เปรียบโดยเปรียบเทียบจากแรงงานไร้ฝีมือและภูมิประเทศที่อยู่ใกล้กับสหรัฐอเมริกา และ 2.การส่งออกที่เพิ่มขึ้นเป็นผลมาจากการที่ประเทศลาตินอเมริกาโดยเฉพาะในแถบอเมริกาใต้นั้นมีทรัพยากรธรรมชาติที่เข้มข้นซึ่งเป็นตัวกำหนดความได้เปรียบโดยเปรียบเทียบในการค้า นอกจากนั้นการทำข้อตกลงทางการค้าระหว่างกันยังทำให้การส่งออกเพิ่มมากขึ้นด้วย 3)การนำเข้า สัดส่วนการนำเข้าของลาตินอเมริกาหลังจากที่ได้มีการปฏิรูปเศรษฐกิจนั้นมีสัดส่วนการนำเข้าที่ลดลงในสินค้าชั้นกลางและเพิ่มขึ้นในสินค้าอุปโภคบริโภคและสินค้าทุน แต่เมื่อพิจารณาโดยรวมแล้วการเปลี่ยนแปลงได้เกิดขึ้นเพียงเล็กน้อยเท่านั้น และ 4)การจ้างงาน ลาตินอเมริกามีสัดส่วนการจ้างงานในภาคเกษตรและอุตสาหกรรมลดลง โดยลดลงอย่างมากในภาคแรกและลดลงเล็กน้อยในภาคหลัง ขณะที่ภาคบริการเป็นภาคเศรษฐกิจที่มีสัดส่วนการจ้างงานเพิ่มขึ้นอย่างมาก (Reinhardt, 2000)

2.2) ด้านจุลภาค

แน่นอนว่าผลที่เกิดขึ้นจากการปฏิรูปเศรษฐกิจของลาตินอเมริกานั้นคงมิได้เกิดแต่เฉพาะในระดับมหภาคเท่านั้นเพราะผลที่เกิดในระดับมหภาคย่อมมีผลมาจากการเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นในระดับอุตสาหกรรมหรือหน่วยธุรกิจซึ่งก็คือระดับจุลภาคนั่นเอง Katz (2001) ได้แบ่งระยะของการดำเนินนโยบายปฏิรูปโครงสร้างและเสริมสร้างเสถียรภาพของเศรษฐกิจมหภาคไว้ 3 ระยะด้วยกัน ระยะที่ 1 เป็นช่วงเศรษฐกิจที่อยู่ในช่วงที่ตกต่ำอย่างมาก อัตราดอกเบี้ยจะพุ่งสูงขึ้นอย่างรวดเร็ว รูปแบบของเศรษฐกิจถดถอยและเงินเฟ้อจะเกิดขึ้นแตกต่างกันทั้งในระดับภาคเศรษฐกิจและในระดับหน่วยธุรกิจ ระยะนี้ภาคเศรษฐกิจที่ประเทศมีความได้เปรียบโดยเปรียบเทียบจะปรับตัวจากการเปลี่ยนแปลงได้เป็นอย่างดีขณะที่หน่วยธุรกิจที่ไม่สามารถอยู่รอดได้ก็จะต้องปิดตัวไปโดยในช่วงนี้หน่วยธุรกิจเป็นจำนวนมากจะต้องปิดตัวลง อย่างในชิลีเมื่อช่วงต้นคริสต์ทศวรรษที่ 1970s การปฏิรูปเศรษฐกิจส่งผลให้หน่วยธุรกิจเป็นจำนวนมาก (ร้อยละ 16) ปิดตัวลง อัตราการว่างงานพุ่งสูงขึ้นถึงร้อยละ 20 หน่วยธุรกิจส่วนใหญ่ที่ออกจากตลาดไปนั้นเป็นธุรกิจขนาดกลางที่ผลิตสินค้าประเภท เสื้อผ้า รองเท้า โลหะ สินค้าทุนพื้นฐาน (simple capital goods) และสินค้าอุปโภคบริโภค อาร์เจนตินาก็เช่นเดียวกัน จำนวนหน่วยธุรกิจประมาณ 15,000 รายในสาขาการผลิตเดียวกันกับชิลีนั้นได้ปิดกิจการไป

ระยะที่ 2 เป็นระยะที่การสร้างเสถียรภาพได้เริ่มส่งผล การขาดดุลการค้าลดลงจากการนำเข้าที่ลดลงและการส่งออกที่เพิ่มขึ้น อัตราเงินเฟ้อและอัตราดอกเบี้ยเริ่มลดลง ตลาดภายในเริ่มขยายตัว ในช่วงนี้หน่วยธุรกิจยังคงใช้กำลังการผลิตที่เหลืออยู่ให้เต็มประสิทธิภาพโดยที่อาจจะยังไม่มี การตัดสินใจลงทุนใหม่ ขณะที่ในระยะที่ 3 กระบวนการปรับตัวจะเริ่มส่งผลสัญญาณของการขยายตัวทางเศรษฐกิจที่ยั่งยืนในระยะยาว ความน่าเชื่อถือของประเทศกลับมาอีกครั้งพร้อมกับความมั่นใจของนักลงทุนในประเทศที่เพิ่มขึ้น หน่วยธุรกิจพร้อมที่จะตัดสินใจลงทุนใหม่และขยายการผลิตส่งผลให้มีการจ้างงานเพิ่มมากขึ้น

จากกระบวนการปรับตัวทั้ง 3 ระยะมีประเด็นที่สำคัญ 2 ประการคือ 1. เมื่อมีการดำเนินการปฏิรูปและสร้างเสถียรภาพทางเศรษฐกิจไปพร้อมๆกันหน่วยธุรกิจต้องเผชิญกับปัญหาทั้งจากการหดตัวของตลาดภายในและการแข่งขันจากสินค้านำเข้า นั่นหมายความว่าหน่วยธุรกิจจะต้องปรับตัวกับนโยบายเศรษฐกิจใหม่เพื่อความอยู่รอดในการแข่งขันที่เพิ่มมากขึ้น และ 2. นอกจากปัจจัยทางเศรษฐกิจมหภาคแล้วปัจจัยทางด้านจุลภาค (รายสาขาอุตสาหกรรมและหน่วยธุรกิจ) ยังเป็นสิ่งสำคัญในการอธิบายว่าเหตุใดผลที่เกิดขึ้นจึงแตกต่างกันในหน่วยธุรกิจหรือสาขาอุตสาหกรรมที่ต่างกัน (Katz, 2000)

ในบริบทของภาคการผลิตผลที่เกิดขึ้นในระดับจุลภาคนั้นสอดคล้องกับระดับมหภาคที่ได้กล่าวไปแล้วข้างต้น ขณะที่ในบริบทของขนาดและความเป็นเจ้าของของหน่วยธุรกิจมีผลที่เกิดขึ้นแตกต่างกันไป กลุ่มที่มีการเปลี่ยนแปลงมากที่สุดคือบริษัทภายในประเทศขนาดใหญ่ (large domestic conglomerates) และบริษัทลูกของบริษัทข้ามชาติซึ่งปรับโครงสร้างองค์กรใหม่ (reorganizing) ทำให้ทันสมัยยิ่งขึ้น (modernizing) เสริมสร้างเครือข่ายระหว่างประเทศ (strengthening international linkages) และปรับองค์กรเข้าสู่กระบวนการผลิตโลก อย่างไรก็ตามกรณีของผู้ผลิตซีเมนต์ในเม็กซิโกและผู้ผลิตกระดาษและเยื่อกระดาษในชิลีจะเน้นการผลิตอยู่ใน 2-3 สาขาเท่านั้น ขณะที่กลุ่มบริษัทใหญ่อื่นๆจะทำการขยายสายการผลิตออกไป เช่น กลุ่ม Vicunha ในบราซิลที่ทำการผลิตสิ่งทอ เหล็ก และอุตสาหกรรมเหมืองแร่พื้นฐาน หรือกลุ่ม CARSO ในเม็กซิโกที่ทำธุรกิจโทรคมนาคม อุปกรณ์อิเล็กทรอนิกส์ และค้าปลีก (Reinhardt, 2000)

ถึงแม้จะประสบความสำเร็จในระบบเศรษฐกิจใหม่นี้แต่กลุ่มธุรกิจภายในประเทศของลาตินอเมริกายังคงกระจุกตัวอยู่ในอุตสาหกรรมดั้งเดิมซึ่งเป็นอุตสาหกรรมที่ใช้ทรัพยากรธรรมชาติเข้มข้น เช่น เครื่องดื่ม ซีเมนต์ ปิโตรเคมี และแก้วและผลิตภัณฑ์ เป็นต้น

ขณะที่การดำเนินธุรกิจในอุตสาหกรรมที่ใช้เทคโนโลยีเข้มข้น อย่างเช่น รถยนต์ อุปกรณ์ คอมพิวเตอร์ ยา ยังอยู่ในระดับต่ำ และจากการที่กระจุกตัวอยู่ในอุตสาหกรรมดั้งเดิมประกอบ กับขนาดที่เล็กเมื่อเทียบกับบริษัทต่างชาติ ผู้ผลิตภายในของลาตินอเมริกาจึงสูญเสียส่วนแบ่ง ตลาดไปให้กับบริษัทลูกของบริษัทข้ามชาติ กลยุทธ์สำคัญที่ทำให้บริษัทข้ามชาติประสบความสำเร็จคือการเพิ่มประสิทธิภาพในกระบวนการผลิตระหว่างประเทศ

ในส่วนของ SMEs บางส่วนยังคงอยู่รอดได้ภายใต้แบบจำลองเศรษฐกิจ ใหม่โดย SMEs ที่อยู่ในอุตสาหกรรมอาหารและเคมีภัณฑ์บางชนิดสามารถอยู่รอดได้จากการที่มี ฐานของอุปสงค์ภายในที่เข้มแข็ง แต่สำหรับ SMEs ในอุตสาหกรรมสิ่งทอและรองเท้าได้รับผล กระทบอย่างมากจากการแข่งขันของต่างประเทศ อย่างไรก็ตามอุตสาหกรรมทั้งสองนี้คิดเป็นสัดส่วน ไม่มากนักคือไม่เกินร้อยละ 10 ของมูลค่าการผลิตในประเทศลาตินอเมริกาส่วนใหญ่ ขณะที่ วิสาหกิจขนาดครัวเรือน (Microenterprises) ได้รับผลกระทบในเชิงบวกจากการปฏิรูป

4.2 การค้าของลาตินอเมริกา

4.2.1 การค้าระหว่างลาตินอเมริกากับโลก

1. การค้าในภาพรวม

มูลค่าการค้ารวมของลาตินอเมริกาในช่วงพ.ศ. 2528-2542 (ตารางที่ 4.6) ได้ขยายตัวอย่างต่อเนื่องจาก 173.8 พันล้านเหรียญสหรัฐอเมริกาในปีพ.ศ. 2528 เป็น 236.3 และ 654.4 พันล้านเหรียญสหรัฐฯในปีพ.ศ. 2533 และ 2542 ตามลำดับ แม้จะประสบกับปัญหา วิกฤติเศรษฐกิจในภูมิภาคช่วงกลางคริสต์ทศวรรษที่ 1980 แต่อัตราการขยายตัวของมูลค่าการค้า ในช่วงพ.ศ. 2528-2542 ก็ยังอยู่ในระดับที่ค่อนข้างสูงเท่ากับร้อยละ 9.9 ต่อปี (ตารางที่ 4.7) เมื่อ จำแนกออกเป็นช่วงต่างๆพบว่า ในช่วงปลายของคริสต์ทศวรรษที่ 1980 ซึ่งเป็นช่วงเริ่มต้นของการ ปฏิรูปเศรษฐกิจในลาตินอเมริกาอัตราการขยายตัวของมูลค่าการค้ารวมเฉลี่ยต่อปีเท่ากับร้อยละ 5.1 และเพิ่มขึ้นอย่างมากตามการขยายตัวของเศรษฐกิจและการค้าโลกเป็นร้อยละ 15 ระหว่างพ.ศ. 2533-2537 หลังจากนั้นได้ลดลงมาเหลือร้อยละ 8.3 ในช่วงพ.ศ. 2538-2542 จากการค้าโลกที่ซบ เซาและวิกฤติเศรษฐกิจในเอเชีย

สำหรับการส่งออกและการนำเข้ามีแนวโน้มเช่นเดียวกับการค้ารวม กล่าวคือในปีพ.ศ. 2528 การส่งออกและการนำเข้ามีมูลค่าเท่ากับ 99.8 และ 74.0 พันล้านเหรียญ

สหรัฐฯ ตามลำดับ เพิ่มขึ้นเป็น 127.9 และ 108.5 ในปีพ.ศ. 2533 โดยเท่ากับ 305.8 และ 348.6 พันล้านเหรียญสหรัฐฯในปีพ.ศ. 2542 อัตราการขยายตัวของการส่งออกและการนำเข้าตลอดช่วง พ.ศ. 2528-2542 เท่ากับร้อยละ 8.3 และ 11.7 ต่อปี ตามลำดับ จากการเริ่มต้นการปฏิรูป เศรษฐกิจของลาตินอเมริกาไปสู่การเปิดประเทศที่มากขึ้นนั้นส่งผลทำให้อัตราการขยายตัวของการ นำเข้าเฉลี่ยเท่ากับร้อยละ 7.3 ต่อปีในช่วงปลายคริสต์ทศวรรษที่ 1980 ขณะที่การส่งออกเท่ากับ ร้อยละ 3.3 ต่อปีและขยายตัวเพิ่มมากขึ้นในช่วงพ.ศ. 2533-2537 เป็นร้อยละ 10.3 สำหรับการส่ง ออกและร้อยละ 19.9 สำหรับการนำเข้า ในช่วงต่อมา (พ.ศ. 2538-2542) อัตราการขยายตัวของ การส่งออกได้ลดลงเล็กน้อยขณะที่การนำเข้าลดลงอย่างมากเหลือ 7.6 และ 9.0 ตามลำดับ จาก อัตราการขยายตัวของการนำเข้าที่สูงกว่าการส่งออกมาโดยตลอดเป็นผลทำให้ดุลการค้าของลาติ นอเมริกาที่เคยเกินดุลถึง 25.9 พันล้านเหรียญสหรัฐฯในปีพ.ศ. 2528 เปลี่ยนเป็นขาดดุล 3.5 พัน ล้านเหรียญสหรัฐฯในปีพ.ศ. 2534 และขาดดุลเพิ่มขึ้นเป็น 42.8 พันล้านเหรียญสหรัฐฯในปีพ.ศ. 2542

ตารางที่ 4.6: มูลค่าการค้ารวม การส่งออก การนำเข้า และดุลการค้าของลาตินอเมริกา

หน่วย: ล้านดอลลาร์สหรัฐฯ

พ.ศ.	การค้ารวม	การส่งออก	การนำเข้า	ดุลการค้า
2528	173,824.6	99,848.6	73,976.0	25,872.6
2529	155,210.5	82,525.7	72,684.8	9,841.0
2530	174,052.9	92,395.1	81,657.8	10,737.3
2531	217,615.8	126,725.0	90,890.9	35,834.1
2532	211,924.8	113,856.9	98,067.9	15,789.0
2533	236,377.3	127,914.6	108,462.7	19,452.0
2534	287,034.6	141,792.0	145,242.6	-3,450.6
2535	322,598.9	150,335.0	172,263.9	-21,928.9
2536	354,068.0	160,656.0	193,412.0	-32,756.0
2537	413,392.1	189,436.0	223,956.1	-34,520.1
2538	475,496.1	228,078.0	247,418.1	-19,340.1
2539	538,046.6	257,238.0	280,808.6	-23,570.6
2540	616,252.3	284,834.0	331,418.3	-46,584.3
2541	634,300.6	280,919.0	353,381.6	-72,462.6
2542	654,405.0	305,804.0	348,601.0	-42,797.0

ที่มา: Direction of Trade Statistics Yearbook, IMF

ในส่วนของสัดส่วนมูลค่าการค้ารวม การส่งออก และการนำเข้าของลาตินอเมริกาต่อโลกในช่วงพ.ศ. 2528-2542 นั้นมีการเปลี่ยนแปลงเพิ่มขึ้นเล็กน้อยจากร้อยละ 4 4.4 และ 3.4 ตามลำดับในช่วงพ.ศ. 2528-2532 เป็น 5.3 5 และ 5.6 ในช่วงพ.ศ. 2538-2542 โดยเท่ากับร้อยละ 5.7 5.4 และ 6 ตามลำดับในปีพ.ศ. 2542

ประเทศผู้ส่งออกรายใหญ่ที่สุดของลาตินอเมริกาคือเม็กซิโก (ตารางที่ 4.8) โดยมีสัดส่วนมูลค่าการส่งออกต่อการส่งออกรวมของลาตินอเมริกาในปีพ.ศ. 2542 คิดเป็นร้อยละ 44.6 หรือเท่ากับ 136.4 พันล้านเหรียญสหรัฐฯ ผู้ส่งออกรายใหญ่เป็นอันดับสองคือบราซิล คิดเป็นสัดส่วนร้อยละ 15.8 ในปีพ.ศ. 2542 จากเดิมที่เคยเป็นผู้ส่งออกรายใหญ่ที่สุดของลาตินอเมริกาในช่วงปลายคริสต์ทศวรรษที่ 1980 ผู้ส่งออกรายสำคัญของลาตินอเมริกาอันดับรองลงมา ได้แก่ อาร์เจนตินา เวเนซุเอลา และชิลี ตามลำดับ โดยคิดเป็นสัดส่วนมูลค่าการส่งออกเท่ากับร้อยละ 7.6 6.3 และ 5.2 ตามลำดับ

ทางด้านกรนำเข้านั้น เม็กซิโกก็เป็นผู้นำเข้ารายใหญ่ที่สุดอีกเช่นกัน (ตารางที่ 4.9) ในปีพ.ศ. 2542 เม็กซิโกนำเข้าคิดเป็นร้อยละ 44.8 ต่อการนำเข้าทั้งหมดของภูมิภาคหรือเท่ากับ 156.2 พันล้านเหรียญสหรัฐฯ บราซิล อาร์เจนตินา เวเนซุเอลา และชิลี ยังคงเป็นผู้นำเข้าในอันดับรองลงมาตามลำดับ โดยคิดเป็นสัดส่วนมูลค่าการนำเข้าในปีพ.ศ. 2542 เท่ากับร้อยละ 15.7 7.3 4.2 และ 4.0 ตามลำดับ

ตารางที่ 4.7: สัดส่วนและอัตราการขยายตัวของมูลค่าการค้ารวม การส่งออก และการนำเข้าของ
ลาตินอเมริกา

หน่วย: ร้อยละ

พ.ศ.	สัดส่วน			อัตราการขยายตัว		
	การค้ารวม	การส่งออก	การนำเข้า	การค้ารวม	การส่งออก	การนำเข้า
2528	4.70	5.51	3.91	na	na	na
2529	3.83	4.15	3.52	-10.71	-17.35	-1.75
2530	3.65	3.93	3.37	12.14	11.96	12.35
2531	3.98	4.71	3.28	25.03	37.16	11.31
2532	3.58	3.91	3.27	-2.62	-10.15	7.90
2533	3.48	3.83	3.14	11.54	12.35	10.60
2534	4.02	4.05	3.99	21.43	10.85	33.91
2535	4.22	4.01	4.42	12.39	6.03	18.60
2536	5.57	6.28	5.10	9.75	6.87	12.28
2537	4.83	4.46	5.19	16.76	17.91	15.79
2538	4.66	4.50	4.82	15.02	20.40	10.48
2539	5.05	4.87	5.22	13.15	12.79	13.50
2540	5.45	5.09	5.82	14.54	10.73	18.02
2541	5.70	5.12	6.27	2.93	-1.37	6.63
2542	5.72	5.42	6.02	3.17	8.86	-1.35
2528-2532	3.90	4.38	3.43	5.08	3.34	7.30
2533-2537	4.42	4.43	4.42	15.00	10.32	19.87
2537-2542	5.33	5.01	5.65	8.31	7.61	8.95
2528-2542	4.75	4.70	4.79	9.93	8.32	11.71

ที่มา: Direction of Trade Statistics Yearbook, IMF

หมายเหตุ: na = ไม่สามารถหาข้อมูลได้

ตารางที่ 4.8: สัดส่วนมูลค่าการส่งออกของประเทศในแถบลาตินอเมริกา

หน่วย: ร้อยละและล้านเหรียญสหรัฐฯ

ประเทศ	2528	2529	2530	2531	2532	2533	2534	2535	2536	2537	2538	2539	2540	2541	2542
เม็กซิโก	22.14	19.53	22.22	31.89	20.24	20.96	30.11	30.73	32.22	32.14	34.87	37.32	38.77	41.82	44.60
บราซิล	25.68	27.15	28.38	26.66	28.69	25.06	22.30	24.64	24.14	23.03	20.43	18.57	18.93	18.21	15.80
อาร์เจนตินา	8.41	8.30	6.88	7.21	8.40	9.66	8.45	8.14	8.17	8.73	8.93	9.36	8.91	9.26	7.56
เวเนซุเอลา	14.21	10.19	9.81	8.01	10.92	14.20	11.52	9.36	9.15	9.02	8.37	8.97	8.04	6.07	6.34
ชิลี	3.90	5.12	5.52	5.70	7.22	6.75	6.37	6.76	5.94	6.17	7.25	6.01	5.98	5.41	5.21
โคลัมเบีย	3.56	6.19	5.44	3.96	5.04	5.28	5.11	4.70	4.64	4.77	4.32	4.06	4.06	3.87	3.78
คอสตาริกา	0.93	1.32	1.21	0.98	1.25	1.14	1.12	1.22	1.71	1.17	1.18	1.08	1.52	1.97	2.35
เปรู	2.99	3.03	2.82	2.12	3.06	2.56	2.35	2.32	2.16	2.38	2.42	2.28	2.35	2.03	1.97
โดมินิกัน	0.78	0.88	0.77	0.70	0.81	0.57	0.47	0.38	0.35	1.77	1.50	1.52	1.69	2.01	1.94
เอกวาดอร์	2.91	2.63	2.16	1.73	2.07	2.12	2.03	2.01	1.88	2.03	1.91	1.90	1.83	1.50	1.59
กัวเตมาลา	1.11	1.31	1.07	0.81	0.97	0.91	0.85	0.88	0.84	0.80	0.85	0.79	1.08	1.37	1.29
ฮอนดูรัส	0.78	0.94	0.86	0.66	0.75	0.64	0.55	0.34	0.54	0.53	0.54	0.52	0.51	0.55	1.21
อื่นๆ	12.61	13.39	12.86	9.57	10.58	10.15	8.78	8.53	8.28	7.46	7.42	7.63	6.35	5.94	6.34
รวม	99,848.6	82,525.7	92,395.1	126,725.0	113,856.9	127,914.6	141,792.0	150,335.0	160,656.0	189,436.0	228,078.0	257,238.0	284,834.0	280,919.0	305,804.0

ที่มา: Direction of Trade Statistics Yearbook, IMF

ตารางที่ 4.9: สัดส่วนมูลค่าการนำเข้าของประเทศในแถบลาตินอเมริกา

หน่วย: ร้อยละและล้านเหรียญสหรัฐฯ

ประเทศ	2528	2529	2530	2531	2532	2533	2534	2535	2536	2537	2538	2539	2540	2541	2542
เม็กซิโก	19.99	17.41	17.19	23.67	25.57	28.46	37.77	39.67	37.18	38.97	32.21	35.05	36.45	38.97	44.80
บราซิล	19.38	21.40	20.31	17.66	20.42	20.69	17.58	13.12	16.02	16.25	21.97	20.98	20.56	17.92	15.71
อาร์เจนตินา	5.16	6.50	7.13	5.85	4.28	3.76	5.70	8.63	8.67	9.99	7.80	8.61	9.14	8.85	7.32
เวเนซุเอลา	10.86	11.55	11.73	13.89	7.72	6.16	7.61	7.88	6.41	3.61	4.36	3.17	3.97	4.03	4.16
ชิลี	4.16	4.31	4.93	5.60	6.87	6.74	5.29	5.72	5.67	5.19	6.26	6.21	5.73	5.16	3.99
โคลัมเบีย	5.58	5.41	5.18	5.58	5.11	5.15	3.41	3.88	5.07	5.33	5.60	5.11	4.64	4.14	3.06
โดมินีกัน	1.91	2.07	2.11	1.95	2.21	1.96	1.59	1.58	1.59	2.29	2.16	2.24	2.15	2.45	2.71
เปรู	2.12	2.63	4.13	2.55	2.57	2.92	1.88	2.39	2.28	2.73	3.35	2.99	2.72	2.48	2.10
คอสตาริกา	1.48	1.57	1.70	1.55	1.77	1.87	1.27	1.62	1.63	1.35	1.30	1.27	1.50	1.76	1.85
กัวเตมาลา	1.60	1.34	1.77	1.71	1.69	1.52	1.30	1.49	1.34	1.18	1.33	1.12	1.22	1.53	1.55
ฮอนดูรัส	1.20	1.04	1.01	0.97	0.89	0.81	0.61	0.39	0.67	0.75	0.66	0.66	0.65	0.71	1.28
เอลซัลวาดอร์	1.30	1.25	1.22	1.11	1.32	1.21	0.97	0.99	1.01	1.15	1.06	0.95	0.89	0.88	1.16
อื่นๆ	25.26	23.50	21.60	17.91	19.58	18.74	15.03	12.64	12.47	11.20	11.94	11.66	10.40	11.12	10.31
รวม	73,976.0	72,684.8	81,657.8	90,890.9	98,067.9	108,462.7	145,242.6	172,263.9	193,412.0	223,956.1	247,418.1	280,808.6	331,418.3	353,381.6	348,601.0

ที่มา: Direction of Trade Statistics Yearbook, IMF

ตารางที่ 4.10: ตลาดส่งออกที่สำคัญของลาตินอเมริกา

หน่วย: ร้อยละและล้านเหรียญสหรัฐฯ

ประเทศ	2528	2529	2530	2531	2532	2533	2534	2535	2536	2537	2538	2539	2540	2541	2542
สหรัฐอเมริกา	40.22	39.97	42.25	31.34	37.76	38.82	43.96	43.64	46.08	44.94	44.49	47.84	48.63	51.21	56.35
ลาตินอเมริกา	12.20	13.39	13.89	11.20	15.40	14.39	15.30	17.20	18.36	19.15	19.18	18.86	19.34	19.04	15.30
สหภาพยุโรป	23.16	23.64	22.19	19.89	23.67	24.07	20.77	20.76	17.36	17.21	16.47	14.61	13.81	13.96	13.20
เอเชียตะวันออก ¹	3.02	3.03	3.12	3.87	4.70	4.40	4.04	4.07	4.35	4.22	5.06	4.71	4.25	3.17	2.98
เกาหลีใต้	0.44	0.53	0.60	0.55	0.81	0.84	0.88	0.75	0.94	0.98	1.18	1.22	0.84	0.50	0.74
จีน	1.69	1.47	1.11	1.52	1.32	1.03	0.72	0.87	0.91	0.87	1.15	1.11	1.17	0.91	0.70
ไต้หวัน	0.35	0.43	0.54	0.69	1.01	0.80	1.01	0.85	0.84	0.76	0.76	0.59	0.65	0.54	0.41
ฮ่องกง	0.19	0.18	0.32	0.44	0.52	0.41	0.36	0.48	0.45	0.50	0.67	0.56	0.45	0.37	0.34
สิงคโปร์	0.08	0.09	0.19	0.20	0.33	0.38	0.35	0.40	0.37	0.30	0.38	0.38	0.29	0.30	0.28
ไทย	0.10	0.11	0.14	0.21	0.33	0.38	0.27	0.30	0.25	0.30	0.29	0.30	0.27	0.15	0.20
ญี่ปุ่น	5.16	5.79	5.21	4.93	5.85	5.92	5.18	4.30	3.83	3.95	3.98	3.44	3.23	2.51	2.43
แคนาดา	2.04	1.79	1.87	1.68	1.97	1.73	1.89	1.65	1.92	1.72	1.72	1.73	1.66	1.48	1.76
อื่นๆ	14.21	12.40	11.47	27.09	10.64	10.67	8.85	8.38	8.11	8.82	9.10	8.81	9.08	8.63	7.99
รวม	99,848.6	82,525.7	92,395.1	126,725.0	113,856.9	127,914.6	141,792.0	150,335.0	160,656.0	189,436.0	228,078.0	257,238.0	284,834.0	280,919.0	305,804.0

ที่มา: Direction of Trade Statistics Yearbook, IMF

หมายเหตุ: ¹ประกอบด้วย เกาหลีใต้ จีน ไต้หวัน ฮ่องกง สิงคโปร์ ไทย มาเลเซีย และอินโดนีเซีย

ในส่วนของตลาดส่งออกที่สำคัญของลาตินอเมริกา (ตารางที่ 4.10) สหรัฐอเมริกาเป็นตลาดส่งออกที่ใหญ่ที่สุดของลาตินอเมริกาตลอดช่วงพ.ศ. 2528-2542 มูลค่าการส่งออกไปยังสหรัฐอเมริกามีสัดส่วนเท่ากับร้อยละ 56.3 ต่อการส่งออกของลาตินอเมริกาทั้งหมดหรือเท่ากับ 172.3 พันล้านเหรียญสหรัฐฯ โดยแนวโน้มของการขยายตัวของตลาดแห่งนี้เป็นไปในทางเพิ่มขึ้น ขณะที่สหภาพยุโรปซึ่งเดิมก่อนปีพ.ศ. 2536 เป็นตลาดที่ใหญ่เป็นอันดับสองของลาตินอเมริกาได้สูญเสียตำแหน่งไปให้กับการนำเข้าจากลาตินอเมริกาด้วยตนเอง ในปีพ.ศ. 2542 ตลาดสหภาพยุโรปและลาตินอเมริการองรับการส่งออกจากลาตินอเมริกาคิดเป็นสัดส่วนร้อยละ 13.2 และ 15.3 ตามลำดับ โดยที่แนวโน้มของตลาดทั้งสองนั้นไม่แน่นอน แต่ค่อนข้างลดลงในกรณีของสหภาพยุโรปและเพิ่มขึ้นเล็กน้อยสำหรับลาตินอเมริกาด้วยตนเอง เอเชียตะวันออก (ไม่รวมญี่ปุ่น) เป็นตลาดใหญ่เป็นอันดับรองลงมา ตามด้วย ญี่ปุ่น และแคนาดา คิดเป็นสัดส่วนร้อยละ 3.0 2.4 และ 1.8 ตามลำดับ สำหรับการขยายตัวของตลาดทั้งสามนั้นเอเชียตะวันออกค่อนข้างผันผวนไปในทางที่ลดลง ขณะที่ญี่ปุ่นมีแนวโน้มลดลงโดยตลอด แคนาดามีแนวโน้มที่ค่อนข้างคงที่

สหรัฐอเมริกายังคงเป็นแหล่งนำเข้าที่สำคัญของลาตินอเมริกาโดยลาตินอเมริกานำเข้าจากสหรัฐฯในปีพ.ศ. 2542 คิดเป็นมูลค่าเท่ากับ 170.6 พันล้านเหรียญสหรัฐฯหรือร้อยละ 48.9 ต่อการนำเข้าทั้งหมดของลาตินอเมริกาและมีการขยายตัวที่เพิ่มขึ้นเกือบตลอดช่วงพ.ศ. 2528-2542 แหล่งนำเข้าที่สำคัญในอันดับรองลงมาได้แก่ สหภาพยุโรป และลาตินอเมริกา คิดเป็นสัดส่วนการนำเข้าในปีพ.ศ. 2542 เท่ากับร้อยละ 16.3 และ 15.0 โดยมีแนวโน้มการขยายตัวที่ค่อนข้างผันผวนในทั้งสองภูมิภาค เอเชียตะวันออก ญี่ปุ่น และแคนาดา ส่งออกมายังลาตินอเมริกาคิดเป็นสัดส่วนในปีพ.ศ. 2542 เท่ากับร้อยละ 7.1 4.0 และ 1.9 ตามลำดับ สำหรับแนวโน้มการขยายตัวของแหล่งนำเข้าทั้งสามนี้มีแนวโน้มที่ไม่แน่นอนเช่นเดียวกัน

2. การค้าในรายการสินค้า

สินค้านวมอุตสาหกรรมเป็นสินค้าส่งออกที่สำคัญของลาตินอเมริกาไปยังโลก โดยในปีพ.ศ. 2542 ลาตินอเมริกาส่งออกสินค้าในหมวดนี้คิดเป็นสัดส่วนร้อยละ 76.6 ของมูลค่าการส่งออกทั้งหมด (ตารางที่ 4.11) หรือเท่ากับ 216.5 พันล้านเหรียญสหรัฐฯ ในหมวดอุตสาหกรรม กลุ่มสินค้าที่ใช้เทคโนโลยีเข้มข้น (Diffusers of technical progress) อาทิ เครื่องจักร เครื่องมือทางวิทยาศาสตร์ และเคมีภัณฑ์ มีสัดส่วนมูลค่าการส่งออกที่เพิ่มสูงขึ้นเรื่อยๆจากร้อยละ 7.4 ในปีพ.ศ. 2533 เป็นร้อยละ 24.0 ในปีพ.ศ. 2542 หรือเท่ากับ 67.8 พันล้านเหรียญสหรัฐฯ

สินค้าในกลุ่มอุตสาหกรรมดั้งเดิม (Traditional manufactures) อาทิ ผลิตภัณฑ์นม น้ำมันที่บริโภคได้ เส้นใย เครื่องมือ เฟอร์นิเจอร์ รองเท้า สิ่งพิมพ์ และเครื่องหนัง เป็นอีกกลุ่มหนึ่งที่มีสัดส่วนค่อนข้างสูงแม้จะมีแนวโน้มที่ค่อนข้างคงที่ โดยในปีพ.ศ. 2542 มีสัดส่วนมูลค่าการส่งออกเท่ากับร้อยละ 21.5 คิดเป็น 60.8 พันล้านเหรียญสหรัฐฯ สินค้าคงทน (Durables) อาทิ อุปกรณ์ใช้ในครัวเรือน เครื่องใช้ไฟฟ้า และยานยนต์ เป็นกลุ่มสินค้าที่มีแนวโน้มของสัดส่วนมูลค่าการส่งออกเพิ่มขึ้นเช่นกัน โดยเพิ่มจากร้อยละ 5.0 ในปีพ.ศ. 2533 เป็นร้อยละ 14.0 ในปีพ.ศ. 2542 ในขณะที่กลุ่มสินค้าอุตสาหกรรมทรัพยากรธรรมชาติและการผลิตขนาดใหญ่ (Scale-and natural resource-intensive goods) อาทิ ปิโตรเคมี กระดาษ เยื่อกระดาษ ปูนซีเมนต์ และสินค้าโลหะพื้นฐาน (Basic metals) เดิมมีสัดส่วนสูงที่สุดในหมวดสินค้าอุตสาหกรรมแต่ก็ได้ลดความสำคัญลง ในปีพ.ศ. 2542 สัดส่วนมูลค่าการส่งออกของสินค้ากลุ่มนี้เท่ากับร้อยละ 17.1 ลดลงจากร้อยละ 24.7 ในปีพ.ศ. 2533

ตารางที่ 4.11: การส่งออกของลาตินอเมริการายสินค้า

หน่วย: ร้อยละ

รายการสินค้า	2523	2533	2538	2539	2540	2541	2542
สินค้าขั้นปฐม	52.6	43.0	26.9	28.1	26.8	23.0	22.7
เกษตร	18.1	15.0	12.9	11.9	12.5	12.3	10.1
เหมืองแร่	5.3	4.7	3.6	3.1	3.0	3.0	2.6
พลังงาน	29.2	23.3	10.5	13.2	11.3	7.7	9.9
สินค้าอุตสาหกรรม	46.9	56.3	72.3	71.4	72.6	76.5	76.6
ดั้งเดิม	18.1	19.3	21.7	22.2	22.5	22.6	21.5
อาหาร เครื่องดื่ม และยาสูบ	11.2	10.3	9.3	9.8	9.2	8.7	7.8
อื่นๆ	6.9	8.9	12.4	12.4	13.3	13.9	13.8
ทรัพยากรธรรมชาติและการผลิตขนาดใหญ่	22.6	24.7	23.7	20.4	19.3	18.1	17.1
สินค้าคงทน	2.3	5.0	11.0	12.0	12.6	14.3	14.0
สินค้าที่ใช้เทคโนโลยีเข้มข้น	3.9	7.4	15.9	16.8	18.2	21.5	24.0
อื่นๆ	0.5	0.7	0.8	0.5	0.6	0.5	0.7
รวม (ล้านเหรียญสหรัฐฯ)	90,273.0	121,112.0	216,470.0	241,968.0	270,651.0	264,883.0	282,608.0

ที่มา: Table A.3a, Economic Indicators, ECLAC (2001)

สินค้าขั้นปฐม (Commodities) เป็นหมวดสินค้าที่ในอดีตมีสัดส่วนมูลค่าการส่งออกมากที่สุดแต่ในภายหลังได้ลดลงเหลือสัดส่วนร้อยละ 22.7 ในปีพ.ศ. 2542 สินค้า

เกษตร (Agriculture) และสินค้าพลังงาน (Energy) อาทิ สัตว์น้ำ ผัก ผลไม้ ไม้ และปิโตรเลียม เป็นกลุ่มสินค้าที่มีสัดส่วนใกล้เคียงกัน โดยทั้งสองกลุ่มนี้มีแนวโน้มที่ลดลงจากร้อยละ 15.0 และ 23.3 ในปีพ.ศ. 2533 เป็นร้อยละ 10.1 และ 9.9 ในปีพ.ศ. 2542 ตามลำดับ สินค้าเหมืองแร่ (Mining) เป็นกลุ่มสินค้าที่มีสัดส่วนการส่งออกน้อยที่สุดในหมวดสินค้าขั้นปฐมและมีแนวโน้มที่ลดลงจากร้อยละ 4.7 ในปีพ.ศ. 2533 เหลือร้อยละ 2.6 ในปีพ.ศ. 2542

เม็กซิโกเป็นผู้ส่งออกหลักในหมวดสินค้าอุตสาหกรรมที่สำคัญทั้ง 3 กลุ่ม คือสินค้าที่ใช้เทคโนโลยีเข้มข้น สินค้าดั้งเดิม และสินค้าทรัพยากรธรรมชาติและการผลิตขนาดใหญ่ ขณะที่บราซิลเป็นผู้ส่งออกหลักสินค้าทั้ง 3 กลุ่มในอันดับรองลงมา ตามมาด้วยอาร์เจนตินา ในกลุ่มสินค้าดั้งเดิม สำหรับกลุ่มสินค้าทรัพยากรธรรมชาติและการผลิตขนาดใหญ่ เวเนซุเอลา และชิลี เป็นผู้ส่งออกหลักตามหลังบราซิลตามลำดับ ในส่วนของตลาดส่งออกนั้น สหรัฐอเมริกา เป็นตลาดส่งออกที่สำคัญที่สุดในทั้ง 3 กลุ่มสินค้าคิดเป็นสัดส่วนในปีพ.ศ. 2542 (ตารางที่ 4.12) เท่ากับร้อยละ 79.5 35.3 และ 51.1 ตามลำดับ โดยตลาดส่งออกที่สำคัญในอันดับรองลงมาคือ ลาตินอเมริกา เท่ากับร้อยละ 9.8 19.6 และ 27.8 ตามลำดับ

ทางด้านการนำเข้ารายสินค้าของลาตินอเมริกานั้น สินค้าหมวดอุตสาหกรรมยังคงเป็นสินค้าที่ลาตินอเมริกามีสัดส่วนการนำเข้ามากที่สุดและมีแนวโน้มที่ค่อนข้างเพิ่มขึ้น (ตารางที่ 4.13) จากร้อยละ 83.4 ของมูลค่าการนำเข้าทั้งหมดในปีพ.ศ. 2533 เป็นร้อยละ 90.9 หรือเท่ากับ 276.6 พันล้านเหรียญสหรัฐฯ ในหมวดอุตสาหกรรมนี้ สินค้าที่ใช้เทคโนโลยีเข้มข้นมีสัดส่วนการนำเข้ามากที่สุดและมีแนวโน้มเพิ่มขึ้นจากร้อยละ 30.8 ในปีพ.ศ. 2533 เป็นร้อยละ 39.1 ในปีพ.ศ. 2542 รองลงมาได้แก่ สินค้าทรัพยากรธรรมชาติและการผลิตขนาดใหญ่ และสินค้าดั้งเดิม โดยทั้งสองกลุ่มนี้มีแนวโน้มที่ไม่แน่นอน สินค้าทรัพยากรธรรมชาติและการผลิตขนาดใหญ่มีแนวโน้มค่อนข้างลดลงจากร้อยละ 26.1 ในปีพ.ศ. 2533 เป็นร้อยละ 20.4 ในปีพ.ศ. 2542 สินค้าดั้งเดิมมีแนวโน้มที่ค่อนข้างคงที่ในช่วงครึ่งหลังของคริสต์ทศวรรษที่ 1990 เท่ากับร้อยละ 20.2 ในปีพ.ศ. 2542 สินค้าคงทนเป็นกลุ่มสินค้าที่มีสัดส่วนการนำเข้าน้อยที่สุดในหมวดอุตสาหกรรมและมีแนวโน้มที่ค่อนข้างคงที่ โดยเท่ากับร้อยละ 11.2 ในปีพ.ศ. 2542

ตารางที่ 4.12: การส่งออกของลาตินอเมริการายสินค้าและตลาดส่งออกในปีพ.ศ. 2542

หน่วย: ร้อยละและพันล้านเหรียญฯ

รายการสินค้า	ลาตินอเมริกา	สหรัฐฯ	ญี่ปุ่น	สหภาพยุโรป	เอเชีย	อื่นๆ	รวม	ลาตินอเมริกา	สหรัฐฯ	ญี่ปุ่น	สหภาพยุโรป	เอเชีย	อื่นๆ	รวม
สินค้าขั้นปฐม	12.3	45.6	5.6	18.9	4.2	13.3	64,110.0	17.7	18.0	52.5	36.6	27.9	32.9	22.7
เกษตร	12.3	37.3	6.1	29.1	4.3	10.8	28,649.0	7.9	6.6	25.3	25.2	13.0	11.9	10.1
เหมืองแร่	10.0	6.8	21.9	24.4	16.1	20.9	7,350.0	1.6	0.3	23.3	5.4	12.3	5.9	2.6
พลังงาน	12.9	64.2	0.9	7.2	0.9	13.9	28,111.0	8.1	11.1	3.8	6.1	2.6	15.1	9.9
สินค้าอุตสาหกรรม	16.9	61.4	1.5	9.6	3.2	7.4	216,474.0	82.1	81.9	47.4	62.5	72.1	61.6	76.6
ดั้งเดิม	19.6	51.1	2.0	13.8	3.9	9.6	60,861.0	26.6	19.1	18.1	25.4	24.8	22.4	21.5
อาหาร เครื่องดื่ม และยาสูบ	24.1	18.2	3.8	26.6	6.7	20.7	21,982.0	11.8	2.5	12.1	17.7	15.3	17.5	7.8
อื่นๆ	17.0	69.7	1.1	6.6	2.3	3.3	38,879.0	14.8	16.7	6.0	7.8	9.5	4.9	13.8
ทรัพยากรธรรมชาติและการ ผลิตขนาดใหญ่	27.8	35.3	3.4	13.2	6.4	13.9	48,277.0	30.1	10.5	23.9	19.3	32.1	25.8	17.1
สินค้าคงทน	11.9	78.3	0.3	6.1	0.3	3.2	39,538.0	10.5	19.1	1.6	7.3	1.2	4.8	14.0
สินค้าที่ใช้เทคโนโลยีเข้มข้น	9.8	79.5	0.4	5.1	2.0	3.2	67,798.0	14.9	33.2	3.8	10.5	14.0	8.5	24.0
อื่นๆ	6.1	8.7	0.6	13.8	0.3	70.7	2,024.0	0.3	0.1	0.2	0.8	0.1	5.5	0.7
รวม	15.8	57.4	2.4	11.7	3.4	9.2	282,608.0	100.0	100.0	100.0	100.0	100.0	100.0	100.0

ที่มา: Table A.3b, Economic Indicators, ECLAC (2001)

สินค้าเกษตรเป็นกลุ่มสินค้าที่มีสัดส่วนการนำเข้าในหมวดสินค้าขั้นปฐมมากที่สุด (ตารางที่ 4.13) โดยมีแนวโน้มลดลงจากร้อยละ 5.7 ในปีพ.ศ. 2533 เป็นร้อยละ 4.0 ในปีพ.ศ. 2542 รองลงมาได้แก่กลุ่มสินค้าพลังงานที่เดิมเคยมีสัดส่วนการนำเข้ามากที่สุดโดยเท่ากับร้อยละ 8.8 ในปีพ.ศ. 2533 แต่ลดลงเหลือร้อยละ 2.7 ในปีพ.ศ. 2542 ขณะที่เหมืองแร่เป็นกลุ่มสินค้าที่มีสัดส่วนการนำเข้าที่น้อยที่สุดและมีแนวโน้มลดลงเช่นกันโดยคิดเป็นสัดส่วนการนำเข้าเท่ากับร้อยละ 0.6 ในปีพ.ศ. 2542

ในส่วนของประเทศลาตินอเมริกาที่เป็นผู้นำเข้าหลักในกลุ่มสินค้าที่สำคัญคือสินค้าที่ใช้เทคโนโลยีเข้มข้น สินค้าทรัพยากรธรรมชาติและการผลิตขนาดใหญ่ และสินค้าดั้งเดิม เม็กซิโกเป็นผู้นำเข้ารายใหญ่ที่สุดของสินค้าทั้งสามกลุ่ม รองลงมาได้แก่ บราซิล และ อาร์เจนตินา ในสินค้าทั้งสามกลุ่มเช่นกัน แหล่งนำเข้าที่สำคัญของลาตินอเมริกาในสินค้าอุตสาหกรรมสามกลุ่มนี้คือสหรัฐอเมริกาคิดเป็นสัดส่วนการนำเข้าในปีพ.ศ. 2542 (ตารางที่ 4.12) เท่ากับร้อยละ 55.7 43.6 และ 54.1 ตามลำดับ รองลงมาได้แก่ สหภาพยุโรป (ร้อยละ 20.7) ในกรณีสินค้าที่ใช้เทคโนโลยีเข้มข้น และลาตินอเมริกา (ร้อยละ 22.0 และ 18.7) ในกรณีสินค้าการผลิตขนาดใหญ่และสินค้าดั้งเดิม

ตารางที่ 4.13: การนำเข้าของลาตินอเมริการายสินค้า

หน่วย: ร้อยละ

รายการสินค้า	2523	2533	2538	2539	2540	2541	2542
สินค้าขั้นปฐม	24.9	16.0	8.7	10.3	8.6	7.5	7.3
เกษตร	7.5	5.7	4.6	5.7	4.7	4.5	4.0
เหมืองแร่	1.2	1.5	0.8	0.7	0.7	0.5	0.6
พลังงาน	16.2	8.8	3.3	3.8	3.2	2.4	2.7
สินค้าอุตสาหกรรม	74.5	83.4	88.5	88.5	89.7	91.0	90.9
ดั้งเดิม	13.6	16.5	20.0	19.8	19.6	19.9	20.2
อาหาร เครื่องดื่ม และยาสูบ	5.0	6.3	5.1	4.9	4.3	4.4	4.0
อื่นๆ	8.6	10.3	14.9	14.9	15.3	15.5	16.2
ทรัพยากรธรรมชาติและการผลิต ขนาดใหญ่	24.7	26.1	23.7	22.6	22.0	21.2	20.4
สินค้าคงทน	9.9	10.1	11.8	11.3	12.0	12.2	11.2
สินค้าที่ใช้เทคโนโลยีเข้มข้น	26.4	30.8	33.0	34.9	36.1	37.7	39.1
อื่นๆ	0.6	0.6	2.9	1.2	1.6	1.6	1.8
รวม (ล้านเหรียญสหรัฐฯ)	96,400.0	96,144.0	225,980.0	250,946.0	302,854.0	312,180.0	304,316.0

ที่มา: Table A.3a, Economic Indicators, ECLAC (2001)

ตารางที่ 4.14: การนำเข้าของลาตินอเมริการายสินค้าและตลาดส่งออกในปีพ.ศ. 2542

หน่วย: ร้อยละและพันล้านเหรียญฯ

รายการสินค้า	ลาตินอเมริกา	สหรัฐฯ	ญี่ปุ่น	สหภาพยุโรป	เอเชีย	อื่นๆ	รวม	ลาตินอเมริกา	สหรัฐฯ	ญี่ปุ่น	สหภาพยุโรป	เอเชีย	อื่นๆ	รวม
สินค้าขั้นปฐม	40.0	30.9	0.1	3.1	4.7	21.1	22,156.0	19.2	4.5	0.2	1.4	4.7	21.2	7.3
เกษตร	32.0	46.3	0.1	4.1	4.2	13.4	12,113.0	8.4	3.7	0.1	1.0	2.3	7.4	4.0
เหมืองแร่	54.3	19.4	0.1	5.5	4.2	16.6	1,675.0	2.0	0.2	0.0	0.2	0.3	1.3	0.6
พลังงาน	48.9	11.0	0.2	1.1	5.5	33.2	8,368.0	8.8	0.6	0.1	0.2	2.1	12.6	2.7
สินค้าอุตสาหกรรม	13.4	51.9	4.4	17.0	7.1	6.2	276,685.0	80.0	93.9	95.5	97.7	88.9	77.8	90.9
ดั้งเดิม	18.7	54.1	1.2	12.1	9.5	4.4	61,493.0	24.8	21.8	5.7	15.5	26.3	12.3	20.2
อาหาร เครื่องดื่ม และยาสูบ	41.1	35.0	0.1	13.9	5.0	5.0	12,241.0	10.9	2.8	0.1	3.5	2.7	2.8	4.0
อื่นๆ	13.1	58.9	1.5	11.7	10.6	4.3	49,252.0	13.9	19.0	5.7	12.0	23.6	9.5	16.2
ทรัพยากรธรรมชาติและ การผลิตขนาดใหญ่	22.0	43.6	2.7	16.1	4.0	11.6	62,049.0	29.5	17.7	13.0	20.8	11.2	32.7	20.4
สินค้าคงทน	14.7	49.7	10.4	14.2	7.2	3.9	34,004.0	10.8	11.0	27.4	10.1	11.1	6.0	11.2
สินค้าที่ใช้เทคโนโลยีเข้มข้น	5.8	55.7	5.3	20.7	7.5	5.0	119,139.0	14.9	43.4	49.3	51.4	40.3	26.7	39.1
อื่นๆ	7.3	45.2	10.1	7.5	25.9	4.1	5,475.0	0.9	1.6	4.3	0.9	6.4	1.0	1.8
รวม	15.2	50.3	4.2	15.8	7.3	7.3	304,316.0	100.0	100.0	100.0	100.0	100.0	100.0	100.0

ที่มา: Table A.3b, Economic Indicators, ECLAC (2001)

4.2.2 นโยบายการค้าของลาตินอเมริกา

นโยบายการค้าของลาตินอเมริกาได้เปลี่ยนแปลงไปอย่างมากหลังจากที่ประเทศในแถบลาตินอเมริกาได้ดำเนินการปฏิรูปเศรษฐกิจตั้งแต่ช่วงกลางคริสต์ทศวรรษที่ 1980 ภายใต้การปฏิรูปดังกล่าวลาตินอเมริกาได้เปิดประเทศต่อเศรษฐกิจโลกทั้งในด้านการค้า การเงิน และการลงทุนมาเรื่อยๆ เป็นผลทำให้มาตรการกีดกันทางการค้าทั้งที่เป็นภาษี (Tariff Barriers: TBs) และที่ไม่มีภาษี (Non-Tariff Barriers: NTBs) ได้ลดลงอย่างมาก ล่าสุด ณ ปีพ.ศ. 2542 อัตราภาษีนำเข้าของลาตินอเมริกาทั้งที่ผูกพัน (Bound) และเก็บจริง (Applied) มีอัตราต่ำกว่าประเทศกำลังพัฒนาอื่นๆ ทั้งหมด (ตารางที่ 4.15) อย่างไรก็ตามลาตินอเมริกาหลายประเทศยังคงถูกร้อยเรียงต่อองค์การการค้าโลก (World Trade Organisation: WTO) เกี่ยวกับมาตรการกีดกันทางการค้าที่ไม่มีภาษี (ECLAC 2001) และเพื่อเป็นการลดปัญหาความเบี่ยงเบนต่อด้านการค้า (Anti-Export Bias) ซึ่งเกิดจากการที่ประเทศในแถบลาตินอเมริกายังคงมีการคุ้มครองอุตสาหกรรมผ่านการกีดกันทางการค้าต่างๆ หลายประเทศในแถบนี้จึงมีมาตรการส่งเสริมการส่งออกที่แตกต่างกันไป ในส่วนนี้จะทำการจำแนกนโยบายการค้าของลาตินอเมริกาออกเป็น 2 ส่วนคือ 1.นโยบายที่เกี่ยวข้องกับการนำเข้า และ 2.นโยบายที่เกี่ยวข้องกับการส่งออก

1.นโยบายที่เกี่ยวข้องกับการนำเข้า

1.1) อัตราภาษีนำเข้า

จากข้อมูลล่าสุด ณ ปีพ.ศ. 2542 ประเทศในแถบลาตินอเมริกามีอัตราภาษีนำเข้าที่ผูกพันไว้กับ WTO เฉลี่ยเท่ากับร้อยละ 37 (ตารางที่ 4.16) ขณะที่อัตราภาษีที่เก็บจริงนั้นต่ำกว่าระดับที่ผูกพันอย่างมากคือเท่ากับร้อยละ 12.2 ประเทศที่มีอัตราภาษีผูกพันสูงกว่าระดับเฉลี่ยของภูมิภาคประกอบด้วย โบลิเวีย โคลัมเบีย เวเนซุเอลา คอสตาริกา เอลซัลวาดอร์ และโดมินิกัน ขณะที่ปารากวัย อุรุกวัย โบลิเวีย โคลัมเบีย ชิลี คอสตาริกา และเอลซัลวาดอร์เป็นประเทศที่มีอัตราภาษีที่เก็บจริงต่ำกว่าระดับเฉลี่ยของภูมิภาค ในภาพรวมจะเห็นได้ว่าอัตราภาษีนำเข้าของประเทศในแถบลาตินอเมริกามีความสอดคล้องกันค่อนข้างมาก นอกจากนั้นความพยายามรวมกลุ่มทางเศรษฐกิจต่างๆ ของประเทศในแถบลาตินอเมริกาเพื่อที่จะนำไปสู่การเป็นสหภาพศุลกากร (Customs Unions: Cus) ผ่านการกำหนดอัตราภาษีภายนอก (Common External Tariff: CET) ยังผลให้หลายประเทศต้องกำหนดอัตราภาษีให้สอดคล้องกันและเท่ากันในที่สุด ขณะเดียวกันกลุ่มเศรษฐกิจบางกลุ่มก็ได้มีการกำหนดอัตราภาษีแบบขั้นบันได (Tariff Escalation) เช่นในกรณีของ CACM

ตารางที่ 4.15: อัตราภาษีนำเข้าของประเทศกำลังพัฒนา¹

หน่วย: ร้อยละ

กลุ่มประเทศ	อัตราผูกพัน	อัตราเก็บจริง	ส่วนต่าง
ประเทศกำลังพัฒนา	49	19	30
ลาตินอเมริกา	38	13	25
เอเชียและแปซิฟิก	37	21	16
แอฟริกา	74	20	54
ยุโรปตะวันออก ตะวันออก กลาง และแอฟริกาเหนือ	46	23	23

ที่มา: Table IV.1, ECLAC (2001)

หมายเหตุ: ¹จำนวนประเทศของประเทศกำลังพัฒนาทั้งหมด 42 ประเทศประกอบด้วย ลาตินอเมริกา 13 ประเทศ เอเชียและแปซิฟิก 12 ประเทศ แอฟริกา 12 ประเทศ และยุโรปตะวันออก ตะวันออกกลาง และแอฟริกาเหนือ 5 ประเทศ

ตารางที่ 4.16: อัตราภาษีนำเข้าของลาตินอเมริกา (บางประเทศ)

หน่วย: ร้อยละ

ประเทศ	พ.ศ.	อัตราผูกพัน	อัตราเก็บจริง	ส่วนต่าง
อาร์เจนตินา	2542	35	13.5	21.5
บราซิล	2542	32	14.3	17.7
ปารากวัย	2542	35	11.4	23.6
อุรุกวัย	2542	31	12.0	19.0
โบลิเวีย	2542	40	10.0	30.0
โคลัมเบีย	2542	52	11.6	39.0
เปรู	2542	32	13.7	18.3
เวเนซุเอลา	2542	39	13.0	26.0
ชิลี	2542	25	9.8	15.2
เม็กซิโก	2542	35	16.2	32.8
คอสตาริกา	2542	44	7.2	36.8
เอลซัลวาดอร์	2541	38	5.6	32.4
โดมินิกัน	2537	40	20.0	20.0

ที่มา: Table IV.2, ECLAC (2001)

1.2) มาตรการที่มีใช้ภาษี

แม้ว่าประเทศในแถบลาตินอเมริกาจะมีอัตราภาษีนำเข้าที่ต่ำแต่ก็ยังมี การใช้มาตรการกีดกันทางการค้าที่มีใช้ภาษีอีกเป็นจำนวนมากโดยมีบางมาตรการเท่านั้นที่ได้มีการลดหรือยกเลิกการใช้ไป อาทิ ใบอนุญาตนำเข้า (Prior Licensing) ใบอนุญาตนำเข้าแบบไม่อัตโนมัติ (Non-Automatic Licensing) การควบคุมการแลกเปลี่ยน (Exchange Controls) การห้ามนำเข้า (Import Bans) และการกำหนดโควต้าและอนุญาตนำเข้า (Import Allowances and Quotas) เป็นต้น ยกเว้นในบางรายการที่ได้กำหนดไว้ในกฎหมายระหว่างประเทศ เช่น ส่วนที่เกี่ยวข้องกับการป้องกันประเทศ สุขอนามัย และสิ่งแวดล้อม (ECLAC, 2001: 110) จากตารางที่ 4.17 จะเห็นได้ว่าประเทศในแถบลาตินอเมริกาส่วนใหญ่ได้มีการลดหรือเลิกการใช้มาตรการหลายมาตรการตามที่ได้กล่าวไปแล้ว

มาตรการที่มีใช้ภาษีอื่นๆที่ประเทศในแถบลาตินอเมริกาได้มีการนำมาใช้เพื่อกีดกันการนำเข้าได้แก่ การกำหนดราคาขั้นต่ำ (Minimum Prices) มาตรการตอบโต้การทุ่มตลาดและภาษีตอบโต้ (Antidumping Measures and Countervailing Duties) มาตรการคุ้มครองชั่วคราว (Safeguards) และการควบคุมด้านปริมาณ (Quantitative Controls) ในส่วนของกลุ่มประเทศตลาดร่วมตอนใต้ (เมอร์โคซูร์) มาตรการกีดกันที่มีใช้ภาษีส่วนใหญ่จะใช้ในการคุ้มครองสินค้าในภาคอุตสาหกรรม เช่น เสื้อผ้า รองเท้า และรถยนต์ ขณะที่กลุ่ม Andean จะคุ้มครองสินค้าเกษตรบางรายการเช่นเดียวกับชิลี ขณะที่เม็กซิโกจะกีดกันการนำเข้าในสินค้าน้ำมันดิบ ปิโตรเคมี และยา เป็นต้น ประเทศในกลุ่มอเมริกากลางมีการใช้มาตรการกีดกันที่มีใช้ภาษีน้อยมาก ยกเว้นฮอนดูรัสที่ปกป้องสินค้าเกษตรบางชนิดเช่นเดียวกับประเทศในกลุ่ม CARICOM ที่ให้ความคุ้มครองสินค้าเกษตรสูง

2. นโยบายที่เกี่ยวกับการส่งออก

ประเทศในแถบลาตินอเมริกาส่วนใหญ่ให้ความสำคัญกับมาตรการส่งเสริมการส่งออกเป็นอย่างมากเห็นได้จากการที่ประเทศต่างๆในภูมิภาคได้ออกแบบและริเริ่มการดำเนินมาตรการใหม่ๆ รวมทั้งการปรับปรุงหลักเกณฑ์และกฎระเบียบต่างๆ ตลอดจนการปรับปรุงโครงสร้างทางสถาบันเพื่ออำนวยความสะดวกแก่การส่งออก ขณะเดียวกันบางประเทศได้ทำการยกเลิกภาษีส่งออก อาทิ ปานามาได้ยกเลิกภาษีส่งออกกล้วยในปีพ.ศ. 2542 ทำให้แทบไม่มีประเทศใดในแถบลาตินอเมริกาเก็บภาษีส่งออก

ตารางที่ 4.17: มาตรการกีดกันทางการค้าที่มีใ้ภาษีของลาตินอเมริกาในช่วงก่อนและหลังการเจรจาอบอุรุกวัย

หน่วย: ร้อยละ¹

ประเทศ	ใบอนุญาตนำเข้าแบบไม่อัตโนมัติ		การห้ามนำเข้า		การอนุญาตนำเข้า		โควต้าอัตราภาษี		การตรวจสอบการนำเข้า		อัตราภาษีผันแปรราคาขั้นต่ำ	
	2532-2537	2538-2541	2532-2537	2538-2541	2532-2537	2538-2541	2532-2537	2538-2541	2532-2537	2538-2541	2532-2537	2538-2541
อาร์เจนตินา	3	1	0	0	2	1	0	0	0	0	0	1
บราซิล	10	11	7	11	0	1	0	0	100	0	0	1
ปารากวัย		0		0		0		0		0		0
อุรุกวัย	0	0	0	0	1	0	1	0	0	4	31	0
โบลิเวีย	0		0		0		0				0	
เอกวาดอร์												
โคลัมเบีย	55	6	7	1	3	0	0	0		0	0	6
เปรู	0		0		0		0		0		6	
เวเนซุเอลา		2		3		0		0		0		13
ชิลี	0	0	1	1	0	0	0	0	0	0	5	4
เม็กซิโก	28	6		1	2	0	0	7	0	0	2	0
คอสตาริกา		6		0		0		6		0		0
เอลซัลวาดอร์		5		1		1		0		0		0
โดมินิกัน		5		1		0		0		1		0

ที่มา: Table IV.3, ECLAC (2001)

หมายเหตุ: ¹ร้อยละของจำนวนรายการสินค้าในระบบฮาร์โมนิ

มาตรการส่งเสริมการส่งออกที่สำคัญประกอบไปด้วย การคืนภาษีมูลค่าเพิ่มสำหรับวัตถุดิบ การให้สินเชื่อเพื่อการส่งออก การปรับปรุงโครงสร้างพื้นฐานภายในประเทศ การเปลี่ยนแปลงเชิงสถาบัน อาทิ การจัดตั้งศูนย์ส่งเสริมการส่งออก การปรับโครงสร้างการทำงานของหน่วยราชการเพื่อเอื้อต่อการส่งออก เป็นต้น การปรับปรุงพิธีการศุลกากร การส่งเสริมและพัฒนา SMEs เพื่อให้สามารถทำการส่งออกได้ การเงินให้อุดหนุนทางด้านการวิจัยและพัฒนา และการจัดตั้งเขตการส่งออกพิเศษ (Export Processing Zone: EPZ)

นอกจากนี้ประเทศในแถบลาตินอเมริกายังพยายามส่งเสริมให้ภาคเอกชนมีการปรับตัวและขยายธุรกิจ (diversify) ทั้งในแง่ของตลาดและสินค้าส่งออกให้มากขึ้น โดยเฉพาะการส่งเสริมให้มีการส่งออกสินค้าชนิดใหม่ๆ ที่มีสินค้าส่งออกดั้งเดิม (Non-Traditional Exports) ซึ่งทางรัฐบาลจะช่วยเหลือผ่านมาตรการต่างๆ ขึ้นต้น (ECLAC 1999)

4.2.3 การรวมกลุ่มทางเศรษฐกิจที่สำคัญของลาตินอเมริกา

ลาตินอเมริกามีการรวมกลุ่มทางเศรษฐกิจทั้งกับประเทศภายในภูมิภาคลาตินอเมริกาด้วยกันเองและกับประเทศนอกภูมิภาค กลุ่มเศรษฐกิจภายในที่สำคัญของลาตินอเมริกาได้แก่ สมาคมเศรษฐกิจลาตินอเมริกา (Latin America Integration Association: LAIA) ตลาดร่วมตอนใต้หรือเมอร์โคซัวร์ (Southern Common Market: MERCOSUR) กลุ่มแอนเดียน (ANDEAN Group) ตลาดร่วมอเมริกากลาง (Central America Common Market: CACM) และตลาดร่วมแคริบเบียน (Caribbean Common Market: CARICOM) ขณะที่การรวมกลุ่มทางเศรษฐกิจกับประเทศภายนอกภูมิภาคประกอบไปด้วย เขตการค้าเสรีแห่งทวีปอเมริกา (Free Trade Area of the Americas: FTAA) เมอร์โคซัวร์-สหภาพยุโรป และ เวทีการหารือระหว่างภูมิภาคเอเชียตะวันออกและลาตินอเมริกา (Forum for East Asia – Latin America Cooperation: FEALAC)

1. LAIA

LAIA เป็นความพยายามครั้งใหม่ของประเทศลาตินอเมริกาในการที่จะรวมกลุ่มทางเศรษฐกิจหลังจากที่เคยลงนามในสนธิสัญญา Montevideo (Treaty of Montevideo) เพื่อก่อตั้งสมาคมการค้าเสรีลาตินอเมริกา (Latin American Free Trade Association: LAFTA) ในปีค.ศ. 1960 ในครั้งนั้นกลุ่มประเทศลาตินอเมริกาได้มุ่งหวังที่จะก่อตั้งเขตการค้าเสรีให้เสร็จสิ้นภายใน 12 ปีโดยการลดอุปสรรคทางการค้าทั้งที่เป็นภาษีและมีใช่ภาษีผ่านมาตรการที่สำคัญ 3 ประการคือ กลุ่มสินค้าของชาติ (National Lists) กลุ่มสินค้านำร่วมกัน (Common List) และข้อตกลงส่งเสริมความร่วมมือกัน (Complementarity Agreements) แต่ LAFTA ก็ประสบความล้ม

เหลือจากการที่ประเทศสมาชิกมีข้อสงวนใน National Lists เป็นจำนวนมากประกอบกับสภาวะการแข่งขันจากภายนอกที่รุนแรงมากขึ้นจึงทำให้การเจรจามีปัญหาและไม่ประสบความสำเร็จในที่สุด (UNCTAD 1996)

ในปีค.ศ. 1980 ประเทศสมาชิกซึ่งประกอบไปด้วย อาร์เจนตินา โบลิเวีย บราซิล ชิลี โคลัมเบีย เอกวาดอร์ เม็กซิโก ปารากวัย เปรู อุรุกวัย และเวเนซุเอลา ได้ลงนามในสนธิสัญญา Montevideo อีกครั้งเพื่อจัดตั้ง LAIA สาขาที่ได้มีการร่วมมือกันใน LAIA ได้แก่ การค้า การเงิน และความสัมพันธ์กับประเทศนอกกลุ่ม ในด้านการค้าได้มีแผนร่วมกันที่จะลดอุปสรรคทางการค้าโดยพิจารณาถึงระดับการพัฒนาของประเทศสมาชิกที่แตกต่างกัน อย่างไรก็ตามกระทั่งถึงช่วงกลางคริสต์ทศวรรษที่ 1990 การรวมกลุ่มในระดับภูมิภาคก็ยังไม่เป็นรูปธรรมที่ชัดเจนจากการที่ประเทศสมาชิกได้ให้ความสำคัญกับการเจรจาในระดับทวิภาคีมากกว่า

ทางด้านการเงินได้มีการทำข้อตกลงเม็กซิโก (Mexico Agreement) ในการชำระเงิน (clearing) ระหว่างกัน รวมทั้งการจัดหาสินเชื่อให้แก่กัน ในขณะที่ความร่วมมือทางด้านความสัมพันธ์กับประเทศที่สามนั้นเป็นความพยายามของประเทศสมาชิกที่จะส่งเสริมความร่วมมือทางเศรษฐกิจกับประเทศอื่นๆในแถบลาตินอเมริกาด้วยกันเพื่อจัดตั้งเขตการค้าลาตินอเมริกา (Latin American Tariff Preference)

2. ตลาดร่วมตอนใต้

การจัดตั้งกลุ่มตลาดร่วมตอนใต้ได้เกิดจากความสัมพันธ์อันดีของประเทศที่มีเศรษฐกิจขนาดใหญ่อย่างบราซิลและอาร์เจนตินา ทั้งสองประเทศได้ร่วมลงนามในสนธิสัญญาอาร์เจนตินา-บราซิลเพื่อการรวมตัวกัน ความร่วมมือกัน และการพัฒนา (Argentino-Brazilian Treaty of Integration, Cooperation and Development) ในปีค.ศ. 1988 หลักการพื้นฐานของสนธิสัญญาคือการลดอุปสรรคทางการค้าอย่างต่อเนื่องภายในระยะเวลา 10 ปี

หลังจากนั้นในปีค.ศ. 1990 ได้มีการตกลงร่วมกันใหม่ระหว่างประธานาธิบดีคนใหม่ของทั้งสองประเทศ เนื่องจากนโยบายเศรษฐกิจของทั้งคู่ได้เปลี่ยนแปลงไป และได้ตัดสินใจร่วมกันที่จะจัดตั้งตลาดร่วม (common market) ให้เสร็จสิ้นภายในค.ศ. 1994 ในขณะที่เดียวกันปารากวัยและอุรุกวัยก็ได้มีข้อตกลงระดับทวิภาคีกับทั้งบราซิลและอาร์เจนตินาอยู่แล้ว การเจรจาของทั้งสี่ประเทศจึงได้ผลสรุปที่การลงนามในสนธิสัญญา Asuncio'n (Treaty of Asuncio'n) เพื่อการจัดตั้งกลุ่มตลาดร่วมตอนใต้ในปีค.ศ. 1991 สาขาที่มีการตกลงร่วมมือกันคือ

การค้าและการลงทุน โดยเฉพาะในอุตสาหกรรมที่ถือว่าเป็นอุตสาหกรรมที่สำคัญของบราซิลและอาร์เจนตินา ข้อตกลงของกลุ่มตลาดร่วมตอนใต้ถือว่าเป็นข้อตกลงย่อย (partial agreement) ที่อยู่ภายใต้ LAIA

จากปัญหาวิกฤติเศรษฐกิจและการเงินทั้งภายในและภายนอกลาตินอเมริกาตลอดจนปัญหาการขัดแย้งทางการค้าระหว่างประเทศสมาชิกทำให้ตลาดร่วมตอนใต้ยังไม่สามารถที่จะจัดตั้งสหภาพศุลกากรตามที่ได้วางแผนไว้ แต่ก็ได้มีการพยายามเจรจาเพื่อจะทำการรวมกลุ่มทางเศรษฐกิจนั้นประสบความสำเร็จหลังจากที่วิกฤติได้ผ่านพ้นไปโดยได้เลื่อนระยะเวลาสิ้นสุดเป็น 31 มกราคม ค.ศ. 1999 (ซึ่งก็ยังไม่สำเร็จ) นอกจากนี้บทบาทของภาคเอกชนในการรวมกลุ่มทางเศรษฐกิจได้เพิ่มมากขึ้นเพื่อเป็นการส่งเสริมให้การรวมกลุ่มทางเศรษฐกิจประสบความสำเร็จตลอดจนความต้องการให้ประเทศของตนเปิดประเทศมากขึ้น (ECLAC 2001) อย่างไรก็ดีตาม เป็นที่คาดหมายได้ว่าวิกฤติเศรษฐกิจที่เกิดขึ้นกับประเทศอาร์เจนตินาเมื่อเร็ว ๆ นี้แน่นอนอาจมีผลกระทบต่อกรรวมกลุ่มทางเศรษฐกิจของตลาดร่วมตอนใต้

3. ANDEAN Group

การรวมกลุ่มทางเศรษฐกิจที่สำคัญของประเทศในแถบอเมริกาใต้อีกกลุ่มหนึ่งคือ ANDEAN Group ประเทศสมาชิกในกลุ่มประกอบไปด้วยโบลิเวีย โคลัมเบีย เอกวาดอร์ เปรู และเวเนซุเอลา ANDEAN Group ได้ถูกจัดตั้งขึ้นโดยเริ่มจากการพบปะกันของผู้นำประเทศสมาชิกและได้ลงนามร่วมกันในปฏิญญา Bogota (Declaration of Bogota) ในปีค.ศ. 1966 โดยถือว่าเป็นส่วนหนึ่งของ LAFTA หลังจากการประชุมไปได้ประมาณ 6 ครั้ง โบลิเวีย ชิลี โคลัมเบีย เอกวาดอร์ และเปรู ก็ได้ลงนามในข้อตกลง Cartagena (Cartagena Agreement) ในปีค.ศ. 1969 เพื่อทำการรวมกลุ่ม ANDEAN โดยเวเนซุเอลาได้ลงนามในปีค.ศ. 1973 ขณะที่ชิลีได้ถอนตัวออกจากกลุ่มในปีค.ศ. 1976 วัตถุประสงค์ของ ANDEAN Group คือการส่งเสริมการพัฒนาอย่างสมดุลและเป็นไปในทิศทางเดียวกัน (the balanced and harmonious development) ภายใต้ความยุติธรรมโดยผ่านการรวมกลุ่มทางเศรษฐกิจและความร่วมมือทางเศรษฐกิจและสังคมและมีเป้าหมายที่จะพัฒนาไปสู่การเป็นสหภาพศุลกากร ANDEAN Group ได้ร่วมมือกันทางการค้า อุตสาหกรรม การลงทุน การพัฒนาเทคโนโลยี และนโยบายพัฒนาการเกษตร

กระบวนการรวมกลุ่มทางเศรษฐกิจของ ANDEAN Group ได้รับผลกระทบอย่างมากจากวิกฤติการค้าระหว่างประเทศของประเทศสมาชิกในช่วงต้นคริสต์ทศวรรษที่ 1980 และการเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นอย่างรุนแรงของเศรษฐกิจโลกในช่วงปลายของทศวรรษเดียว

กัน นอกจากนี้วิกฤติการเงินของประเทศในแถบอเมริกาใต้ช่วงคริสต์ทศวรรษที่ 1990 ก็เป็นปัจจัยอีกประการหนึ่งที่ส่งผลกระทบต่อความคืบหน้าในการรวมกลุ่มทางเศรษฐกิจของ ANDEAN Group แม้ความรุนแรงจะน้อยกว่าในช่วง 1980 ก็ตาม โดยประเด็นที่เป็นปัญหาคือบางประเทศได้ใช้มาตรการทั้งที่เป็นภาษีและมีใช่ภาษีกีดกันการนำเข้าจากประเทศในกลุ่มเดียวกัน ในปีค.ศ. 1999 โคลัมเบีย เอกวาดอร์ และเวเนซุเอลา ได้ร่วมกันลงนามในข้อตกลงความร่วมมือในอุตสาหกรรมรถยนต์ในประเด็นเกี่ยวกับสัดส่วนวัตถุดิบ (content) เพื่อให้เป็นไปตามกฎของ WTO และเมื่อเร็ว ๆ นี้ประเทศสมาชิกในกลุ่มได้ร่วมกันที่จะดำเนินการให้ ANDEAN Price Band System ประสบความสำเร็จเพื่อเป็นการคุ้มครองสินค้าเกษตรของประเทศสมาชิกจากความผันผวนของราคาและความเบี่ยงเบนที่เกิดจากตลาดโลก (ECLAC, 2001)

ANDEAN Group กับตลาดร่วมตอนใต้ได้เจรจาร่วมกันในการที่จะจัดตั้งเขตการค้าเสรีแต่การดำเนินการเป็นไปอย่างล่าช้า อย่างไรก็ตามกระบวนการดังกล่าวก็ถูกกระตุ้นจากบราซิลโดยได้ทำการเจรจากับ ANDEAN Group ในการลดอุปสรรคทางการค้าระหว่างกัน ในปีค.ศ. 1999 บราซิลกับประเทศสมาชิกของ ANDEAN Group อีก 4 ประเทศได้ลงนามในข้อตกลงความร่วมมือทางเศรษฐกิจในการจัดตั้งเขตการค้า (Preferential Trade Zone) ต่อมาอาร์เจนตินาก็ได้ร่วมลงนามในลักษณะดังกล่าวกับ 4 ประเทศสมาชิกของ ANDEAN ขณะที่ปารากวัยและอุรุกวัยได้มีการเจรจาระดับทวิภาคีกับประเทศดังกล่าวมาก่อนหน้านี้แล้ว ในปีค.ศ. 2000 ประเทศต่างๆในแถบอเมริกาใต้ได้ลงนามร่วมกันในข้อตกลงเพื่อการรวมกลุ่มระหว่าง ANDEAN Group กับตลาดร่วมตอนใต้ให้เสร็จสิ้นภายในปีค.ศ. 2002

4. CACM

ในปีค.ศ. 1960 เอลซัลวาดอร์ กัวเตมาลา ฮอนดูรัส และนิการากัว ได้ลงนามในสนธิสัญญาเพื่อการรวมกลุ่มทางเศรษฐกิจและมีผลบังคับใช้ในปีค.ศ. 1961 อีกหนึ่งปีต่อมาคอสตาริกาก็ได้ร่วมลงนามในสนธิสัญญาระดับดังกล่าว วัตถุประสงค์ของ CACM คือเพื่อจัดตั้งตลาดร่วม (common market) ระหว่างประเทศสมาชิกภายใน 25 ปี โดย CACM ได้มีการร่วมมือกันทางด้านการค้าและการเงิน อย่างไรก็ตามประเทศในกลุ่มอเมริกากลางนี้ก็ได้ประสบปัญหาวิกฤติเศรษฐกิจหลายครั้งเช่นเดียวกับประเทศลาตินอเมริกาอื่นๆจึงทำให้กระบวนการรวมกลุ่มไม่เสร็จสิ้นตามกำหนด

ในช่วงต้นของคริสต์ทศวรรษที่ 1990 ประเทศสมาชิกในกลุ่ม CACM ได้ร่วมลงนามกันอีกครั้งในข้อตกลงเพื่อจัดตั้งสหภาพศุลกากรแต่ก็ประสบกับปัญหาเกี่ยวกับการตก

ลงกันในเรื่องอัตราภาษีภายนอก (Common External Tariff: CET) กำหนดเวลาของการรวมกลุ่มที่เดิมกำหนดไว้ให้เจรจาเสร็จภายในปีค.ศ. 1999 จึงเลื่อนออกไปเป็นปีค.ศ. 2005 อย่างไรก็ตาม CACM มีความคืบหน้าไปอย่างมากในการจัดตั้งเขตการค้าเสรีโดยกลุ่มสินค้าภายใต้ข้อตกลงได้ครอบคลุมถึงร้อยละ 95 ของกลุ่มสินค้าทั้งหมด นอกจากนั้นในปีค.ศ. 2000 ประเทศเอลซัลวาดอร์ กัวเตมาลา และนิการากัว ยังได้ร่วมลงนามในปฏิญญาและแผนปฏิบัติการในการจัดตั้งสหภาพศุลกากร ยิ่งไปกว่านั้นยังได้มีการเจรจาความร่วมมือทางเศรษฐกิจกับประเทศนอกกลุ่ม อาทิ เม็กซิโก เป็นต้น

5. CARICOM

กลุ่มประเทศในแถบแคริบเบียนมีความพยายามที่จะจัดตั้งสมาคมการค้าเสรีแคริบเบียน (Caribbean Free Trade Association: CARIFTA) ในช่วงคริสต์ทศวรรษที่ 1960 โดยมีสมาคมการค้าเสรียุโรป (European Free Trade Association: EFTA) เป็นต้นแบบในเดือนพฤษภาคม ค.ศ. 1966 ประเทศในแถบแคริบเบียน 12 ประเทศได้ร่วมลงนามในสนธิสัญญาเพื่อจัดตั้งเขตการค้าเสรี ในช่วง 5 ปีแรกการค้าภายในกลุ่มได้เพิ่มขึ้นอย่างมากแต่เป็นไปอย่างไม่เท่าเทียมกันระหว่างกลุ่มที่มีระดับการพัฒนาประเทศสูงกับกลุ่มที่มีระดับการพัฒนาประเทศต่ำจึงได้มีการเรียกร้องให้แก้ไขปรับปรุงสนธิสัญญา ในปีค.ศ. 1972 ประเทศสมาชิกได้ตกลงที่จะมีการกำหนด CET และดำเนินนโยบายร่วมกันเพื่อคุ้มครองอนุภูมิภาค จัดนโยบายการค้าซึ่งให้สอดคล้องกัน รวมทั้งร่วมมือกันทางด้านการเกษตรและการเงิน ต่อมาในปีค.ศ. 1973 ประเทศสมาชิกจึงได้ร่วมลงนามในสนธิสัญญาเพื่อการก่อตั้งตลาดร่วมที่เรียกว่า CARICOM โดยประเทศสมาชิกของ CARICOM ประกอบไปด้วย แอนติกัวและบาร์บูดา บาฮามาส บาร์เบโดส เบลีซ โดมินีกา เกรนาดา กายอานา จาเมกา มอนเซอร์รัต เซนต์กิตส์และเนวิส เซนต์ลูเชีย เซนต์วินเซนต์และเกรนาดีนส์ และตรินิแดดและโตบาโก

สาขาที่ประเทศสมาชิก CARICOM ร่วมมือกันประกอบไปด้วย การค้าและศุลกากร การเงิน อุตสาหกรรมและพลังงาน การเกษตร ขนส่งและการสื่อสาร สิ่งแวดล้อม สาธารณสุข การศึกษาและวัฒนธรรม และการดำเนินนโยบายต่างประเทศ ในช่วงปลายปีค.ศ. 1992 ประเทศสมาชิก CARICOM ได้อนุมัติ CET โดยเป็นการลดภาษีภายในระยะเวลา 5 ปีจากร้อยละ 45 เหลือประมาณร้อยละ 5-20 แต่การดำเนินการตามข้อตกลงดังกล่าวก็เป็นไปได้ค่อนข้างลำบากเนื่องจากประเทศใน CARICOM ส่วนใหญ่มีสัดส่วนรายได้ของรัฐบาลที่มาจากภาษีนำเข้าเป็นจำนวนมาก (ECLAC, 2001) ในปีค.ศ. 2000 ประเทศสมาชิก CARICOM ได้ตกลงร่วมกันถึงการพยายามจัดตั้งกรอบทางกฎหมาย (legal framework) สำหรับการเป็นตลาดร่วมให้เสร็จสิ้น

ภายในสิ้นปีและเน้นย้ำถึงความสำคัญในการเจรจาเพื่อจัดตั้ง FTAA กับประเทศอื่นๆในทวีปอเมริกา อย่างไรก็ตาม ยังคงมีข้อถกเถียงของประเทศสมาชิกในกลุ่มเกี่ยวกับการเปิดประเทศฝ่ายเดียว (unilateral) ที่อาจจะทำให้อุตสาหกรรมภายในต้องเลิกกิจการ หรือการเลือกที่จะสร้างความสัมพันธ์กับสหรัฐอเมริกาและยุโรปโดยผ่านการทำข้อตกลงการค้าเสรี ในขณะที่เดียวกันประเทศสมาชิก CARICOM ยังได้มีการพิจารณาข้อตกลงการรวมกลุ่มกับประเทศในแถบอเมริกากลางและอเมริกาใต้อีกด้วย

6. FTAA

สหรัฐอเมริกาได้เป็นเจ้าภาพจัดประชุมสุดยอดผู้นำประเทศในทวีปอเมริกาครั้งแรกในปีพ.ศ. 2537 โดยมีผู้นำของประเทศต่างๆเข้าร่วม ในที่ประชุมได้เห็นพ้องกับข้อเสนอของประธานาธิบดีคลินตันในการจัดตั้ง FTAA ภายในปีพ.ศ. 2548 วัตถุประสงค์ในการจัดตั้ง FTAA คือเพื่อส่งเสริมความร่วมมือในด้านการพัฒนาประเทศ เสริมสร้างเสถียรภาพทางการเมือง ความมั่นคงและความเจริญทางเศรษฐกิจในภูมิภาค โดยกฎระเบียบของ FTAA จะสอดคล้องกับกฎระเบียบขององค์การการค้าโลก (กรมอเมริกาและแปซิฟิกใต้, 2544)

ประเทศสมาชิกของ FTAA จำนวน 34 ประเทศประกอบไปด้วย สหรัฐอเมริกา แคนาดา เม็กซิโก กัวเตมาลา เอลซัลวาดอร์ ฮอนดูรัส นิการากัว คอสตาริกา ปานามา แอนติกัวและบาร์บูดา อาร์เจนตินา บาร์เบโดส บาฮามาส เบลีซ โบลิเวีย บราซิล ชิลี โคลัมเบีย โดมินีกา โดมินีกัน เอกวาดอร์ เกรนาดา กายอานา เฮติ จาเมกา ปารากวัย เปรู เซนต์คิตส์และเนวิส เซนต์ลูเชีย ซูรินาเม เซนต์วินเซนต์และเกรนาดีนส์ ตรินิแดดและโตเบโก อูรุกวัย และเวเนซุเอลา

ที่ผ่านมา FTAA ได้มีการประชุมทั้งในระดับผู้นำและระดับรัฐมนตรีไปแล้วหลายครั้ง จากการประชุมสุดยอดของภูมิภาคอเมริกาครั้งที่ 3 ในเดือนเมษายน พ.ศ. 2544 ที่ประเทศแคนาดาได้มีการมุ่งเน้นประเด็นหลัก 3 ประการได้แก่ การส่งเสริมประชาธิปไตย การสร้างความเจริญรุ่งเรือง และการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ให้เต็มศักยภาพ นอกจากนั้นในที่ประชุมยังได้มีการจัดทำเอกสารขึ้นมา 2 ฉบับคือ ปฏิญญานครควิเบก (Declaration of Quebec City) และแผนปฏิบัติการ (Plan of Action) โดยมีสาระสำคัญคือการยืนยันต่อพันธกรณีในการที่จะรักษาสันติภาพและความมั่นคงในภูมิภาคทั้งของชาติและประชาชน การเจรจาเพื่อให้อำนาจการจัดตั้ง FTAA เสร็จตามกำหนด และการพิจารณาในประเด็นทางด้านสังคมคือ แรงงาน ยาเสพติด สิ่งแวดล้อม และวัฒนธรรม

อย่างไรก็ตาม ประเทศในแถบลาตินอเมริกายังมีความกังวลถึงความเสียเปรียบที่อาจเกิดขึ้นในหลายด้านต่อประเทศที่พัฒนาแล้วอย่างสหรัฐฯและแคนาดา ยิ่งไปกว่านั้น ข้อพิพาททางการค้าที่เกิดขึ้นทั้งในระดับทวิภาคีและ WTO ระหว่างประเทศที่พัฒนาแล้วกับประเทศกำลังพัฒนาอาจเป็นอุปสรรคที่สำคัญทำให้การจัดตั้ง FTAA เป็นไปด้วยความยากลำบาก

7. เมอร์โคซูร์-สหภาพยุโรป

เมอร์โคซูร์กับสหภาพยุโรปได้ร่วมลงนามในข้อตกลงความร่วมมือกันระหว่างภูมิภาคในปีพ.ศ. 2538 หลังจากนั้นได้มีการจัดตั้งคณะทำงานย่อยด้านการค้า (joint sub-committee on trade) ในปีพ.ศ. 2539 ในข้อตกลงที่ได้มีการลงนามกันนั้นได้กำหนดแผนในการเปิดเจรจาด้านภาษีและมาตรฐานทางเทคนิคในปีพ.ศ. 2545 และแนวทางในการจัดตั้งเขตการค้าเสรีระหว่างกันภายในปีพ.ศ. 2553 ข้อตกลงความร่วมมือระหว่างเมอร์โคซูร์กับสหภาพยุโรปนี้ยหนึ่งเสมือนว่าเป็นการพยายามถ่วงดุลอำนาจของสหรัฐฯที่เกิดขึ้นใน FTAA นอกจากนี้ยังได้มีความพยายามที่จะเชื่อมโยงความร่วมมือไปยังกลุ่มเอเปค (Laird, 1997: 143)

8. FEALAC

ความร่วมมือระหว่างประเทศในแถบเอเชียกับลาตินอเมริกาได้เกิดขึ้นจากการเดินทางไปเยือนชิลีเมื่อเดือนตุลาคม พ.ศ. 2541 ของนายกรัฐมนตรีสิงคโปร์ที่สังเกตเห็นว่าประเทศในลาตินอเมริกาและประเทศในภูมิภาคเอเชียนั้นมีอัตราการขยายตัวทางเศรษฐกิจที่ใกล้เคียงกัน อีกทั้งยังประสบกับวิกฤตการเงินที่คล้ายกัน การประชุมเพื่อการก่อตั้ง East Asia – Latin America Forum (EALAF) ได้จัดขึ้นเมื่อเดือนกันยายน พ.ศ. 2542 ณ ประเทศสิงคโปร์ โดยมีวัตถุประสงค์หลักเพื่อส่งเสริมความเข้าใจและพัฒนาความสัมพันธ์ฉันท์มิตร ตลอดจนการร่วมมือกันในการเมือง เศรษฐกิจ และวิชาการ (อลีนา, 2544) ต่อมาในการประชุมระดับรัฐมนตรีต่างประเทศ EALAF ครั้งที่ 1 เมื่อมีนาคม พ.ศ. 2544 ณ ประเทศชิลี ที่ประชุมได้มีมติเห็นชอบให้เปลี่ยนชื่อการประชุมเป็น FEALAC เพื่อสะท้อนการเน้นความสำคัญของ “ความร่วมมือ” มากกว่าชื่อเดิมที่มีลักษณะเน้นการรวมกลุ่มทางภูมิศาสตร์ (กรมอเมริกาและแปซิฟิกใต้, 2544)

ประเทศสมาชิกของ FEALAC ประกอบด้วย ออสเตรเลีย บรูไน พม่า กัมพูชา จีน ฟิลิปปินส์ อินโดนีเซีย ญี่ปุ่น เกาหลีใต้ ลาว มาเลเซีย นิวซีแลนด์ สิงคโปร์ ไทย เวียดนาม อาร์เจนตินา โบลิเวีย บราซิล ชิลี โคลัมเบีย คอสตาริกา คิวบา เอกวาดอร์ เอลซัลวาดอร์ ปานามา ปารากวัย เปรู เม็กซิโก อุรุกวัย และเวเนซุเอลา

รูปแบบการดำเนินงานของ FEALAC เป็นเวทีการประชุมที่มีการประชุมในระดับรัฐมนตรีต่างประเทศและเจ้าหน้าที่อาวุโส ล่าสุดจากการประชุมรัฐมนตรีต่างประเทศครั้งที่ 1 ได้มีมติให้จัดตั้งคณะทำงาน 3 คณะเพื่อทำการศึกษาปัญหาและอุปสรรคของความร่วมมือในด้านต่างๆ และจัดทำข้อเสนอแนะเพื่อการขยายความร่วมมือนั้น คณะทำงาน 3 คณะประกอบด้วยด้านการเมืองและวัฒนธรรม ด้านเศรษฐกิจและสังคม และด้านการศึกษา วิทยาศาสตร์ และเทคโนโลยี

นอกจากนี้ทั้งสองภูมิภาคยังได้มีโครงการความร่วมมือ (cooperation projects) ใน 2 ลักษณะคือโครงการในระดับประเทศ (national project) และโครงการในระดับเวทีการหารือ (forum-wide project) ประเทศไทยได้เสนอโครงการทั้งใน 2 ระดับ ระดับประเทศได้เสนอให้ประเทศสมาชิกสมัครเข้าร่วมฝึกอบรม/ศึกษาต่อของกรมวิเทศสหการ ระดับเวทีการหารือได้เสนอให้มีการทำการศึกษาเกี่ยวกับปัญหาและอุปสรรคทางการค้าและการลงทุน และการจัดทำเครือข่ายอินเทอร์เน็ต ประโยชน์ที่ประเทศไทยจะได้รับจากความร่วมมือ FEALAC คือการแลกเปลี่ยนความรู้ในด้านต่างๆ การส่งเสริมการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ การส่งเสริมการแลกเปลี่ยนทางวัฒนธรรม และการขยายความร่วมมือในด้านการค้าและการลงทุน

4.3 การค้าระหว่างไทยกับลาตินอเมริกา

4.3.1 การค้าในภาพรวม

มูลค่าการค้ารวมระหว่างไทยกับลาตินอเมริกาในช่วงปีพ.ศ. 2528-2543 มีอัตราการขยายตัวที่ไม่สูงนักคือเฉลี่ยเท่ากับร้อยละ 18.6 ต่อปี (ตารางที่ 4.18) โดยขยายตัวจาก 5.8 พันล้านบาทในปีพ.ศ. 2528 เป็น 75.6 พันล้านบาทในปีพ.ศ. 2543 เมื่อจำแนกออกเป็นช่วงต่างๆ พบว่า ในช่วงปีพ.ศ. 2528-2533 มีอัตราการขยายตัวสูงที่สุดคือเท่ากับร้อยละ 30.2 ซึ่งเป็นผลมาจากการเริ่มดำเนินนโยบายปฏิรูปเศรษฐกิจของลาตินอเมริกาโดยเปิดประเทศมากขึ้นในช่วงดังกล่าว แต่หลังจากนั้นอัตราการขยายตัวก็ได้ลดลงเป็นร้อยละ 11.7 และ 12.9 ในช่วงปีพ.ศ. 2534-2538 และ 2539-2543 ตามลำดับ เป็นผลมาจากวิกฤติเศรษฐกิจในลาตินอเมริกาสำหรับช่วงแรกและวิกฤติเศรษฐกิจในเอเชียสำหรับช่วงหลัง ทางด้านสัดส่วนมูลค่าการค้ารวมของไทยกับลาตินอเมริกาต่อการค้ารวมของไทยกับโลกนั้นอยู่ในระดับที่ต่ำมากคือเท่ากับร้อยละ 1.5 ในช่วงปีพ.ศ. 2528-2543 และมีแนวโน้มค่อนข้างคงที่ตลอดช่วงดังกล่าว

ตารางที่ 4.18: การค้าระหว่างไทยกับลาตินอเมริกา

พ.ศ.	มูลค่า (ล้านบาท)				สัดส่วน (ร้อยละ)			อัตราการขยายตัว (ร้อยละ)		
	การค้ารวม	การส่งออก	การนำเข้า	ดุลการค้า	การค้ารวม	การส่งออก	การนำเข้า	การค้ารวม	การส่งออก	การนำเข้า
2528	5,829.0	1,736.9	4,092.1	-2,355.2	1.31	0.90	1.63	-10.20	16.90	-18.20
2529	6,907.0	2,578.6	4,328.4	-1,749.8	1.45	1.10	1.79	18.50	48.50	5.80
2530	8,161.4	2,403.0	5,758.4	-3,355.4	1.29	0.80	1.72	18.20	-6.80	33.00
2531	13,230.5	3,392.4	9,838.1	-6,445.7	1.44	0.84	1.92	62.10	41.20	70.80
2532	21,064.7	6,343.5	14,721.2	-8,377.6	1.79	1.23	2.22	59.20	87.00	49.60
2533	25,877.2	8,819.6	17,057.6	-8,238.0	1.79	1.50	2.00	22.80	39.00	15.90
2534	27,626.3	10,498.1	17,128.2	-6,630.1	1.64	1.45	1.79	6.80	19.00	0.40
2535	28,403.5	10,888.0	17,515.6	-6,627.6	1.53	1.32	1.70	2.80	3.70	2.30
2536	26,864.5	10,636.3	16,228.2	-5,591.8	1.27	1.13	1.39	-5.40	-2.30	-7.40
2537	34,228.0	13,653.1	20,574.9	-6,921.7	1.37	1.20	1.50	27.40	28.40	26.80
2538	43,067.8	14,819.9	28,247.9	-13,428.0	1.36	1.05	1.60	25.80	8.50	37.30
2539	46,455.2	15,064.7	31,390.4	-16,325.7	1.43	1.07	1.71	7.90	1.70	11.10
2540	56,962.6	21,702.8	35,259.8	-13,557.0	1.53	1.20	1.83	22.60	44.10	12.30
2541	63,180.4	37,833.2	25,347.2	12,486.0	1.57	1.68	1.43	10.90	74.30	-28.10
2542	62,542.7	29,848.7	32,694.0	-2,845.3	1.52	1.35	1.71	-1.00	-21.10	29.00
2543	75,557.2	42,835.3	32,721.9	10,113.3	1.43	1.54	1.31	20.80	43.50	0.10
2528-2543	34,122.4	14,565.9	19,556.5	-4,990.6	1.48	1.21	1.70	18.63	23.82	14.87
2528-2533	15,048.2	4,707.4	10,340.7	-5,633.3	1.55	1.09	1.93	30.23	27.88	31.56
2534-2538	32,038.0	12,099.1	19,939.0	-7,839.8	1.43	1.23	1.60	11.74	9.00	13.32
2539-2543	60,939.6	29,456.9	31,482.7	-2,025.7	1.50	1.37	1.60	12.93	29.86	1.04

ที่มา: ศูนย์สถิติการพาณิชย์ กรมเศรษฐกิจการพาณิชย์ โดยความร่วมมือของกรมศุลกากร

ในส่วนของมูลค่าการส่งออกของไทยไปยังลาตินอเมริกานั้นมีอัตราการขยายตัวที่สูงกว่ามูลค่าการค้ารวมคือขยายตัวเฉลี่ยร้อยละ 23.8 ต่อปีจาก 1.7 พันล้านบาทในปีพ.ศ. 2528 เป็น 42.8 พันล้านบาทในปีพ.ศ. 2543 แนวโน้มของอัตราการขยายตัวนั้นคล้ายกันกับมูลค่าการ

ค่ารวมที่สูงมากในช่วงปีพ.ศ. 2528-2533 เท่ากับร้อยละ 27.9 ต่อปีจากการปฏิรูปเศรษฐกิจของอเมริกา และลดลงเป็นร้อยละ 9.0 ในช่วงพ.ศ. 2534-2538 เนื่องจากวิกฤติเศรษฐกิจในลาตินอเมริกาที่ทำให้การนำเข้าจากไทยลดลง หลังจากนั้นการส่งออกได้ขยายตัวเพิ่มขึ้นเป็นร้อยละ 29.9 ต่อปีในช่วงพ.ศ. 2539-2543 จากค่าเงินที่ลดลงของไทยทำให้สินค้าส่งออกของไทยมีราคาลดลงสำหรับสัดส่วนการส่งออกของไทยไปยังลาตินอเมริกาในช่วงระหว่างปีพ.ศ. 2528-2543 มีสัดส่วนต่ำคือเท่ากับร้อยละ 1.2 แต่เมื่อพิจารณาแนวโน้มของสัดส่วนแล้วพบว่าความสำคัญของลาตินอเมริกาในฐานะที่เป็นตลาดส่งออกแห่งหนึ่งของไทยนั้นมีแนวโน้มเพิ่มขึ้น โดยสัดส่วนเพิ่มขึ้นจากร้อยละ 1.1 ในช่วงพ.ศ. 2528-2533 เป็นร้อยละ 1.2 และ 1.4 ในช่วงพ.ศ. 2534-2538 และ 2539-2543 ตามลำดับ

ทางด้านมูลค่าการนำเข้าของไทยจากลาตินอเมริกาในช่วงปีพ.ศ. 2528-2543 พบว่ามีอัตราการขยายตัวในระดับที่ต่ำจาก 4.1 พันล้านบาทเป็น 17.1 พันล้านบาท หรือคิดเป็นร้อยละ 14.9 ต่อปี เมื่อจำแนกออกเป็นช่วงต่างๆพบว่าแนวโน้มของการขยายตัวมีอัตราที่ลดลงอย่างมากจากร้อยละ 31.6 ในช่วงพ.ศ. 2528-2533 เป็นร้อยละ 13.3 และ 1.0 ในช่วงพ.ศ. 2534-2538 และ 2539-2543 ตามลำดับ ขณะที่สัดส่วนมูลค่าการนำเข้าของไทยจากลาตินอเมริกาต่อการนำเข้าทั้งหมดของไทยเท่ากับร้อยละ 1.7 ตลอดช่วงที่ทำการศึกษา และมีแนวโน้มที่ลดลงเล็กน้อยจากร้อยละ 1.9 ในช่วงแรกและลดลงเป็นร้อยละ 1.6 ในสองช่วงหลังแสดงให้เห็นว่าความสำคัญของลาตินอเมริกาในฐานะที่เป็นแหล่งนำเข้านั้นยังมีไม่มากนัก

แนวโน้มการค้าที่ผ่านมามีส่วนใหญ่ ไทยอยู่ในฐานะที่ขาดดุลการค้าลาตินอเมริกามาโดยตลอด ในช่วงก่อนปีพ.ศ.2540 การขาดดุลมีแนวโน้มเพิ่มขึ้น แต่หลังจากปีพ.ศ. 2540 ภาวะการขาดดุลการค้าของไทยกับลาตินอเมริกาอยู่ในฐานะที่ดีขึ้น โดยในปีพ.ศ. 2543 ไทยได้ดุลการค้าลาตินอเมริกา 10.1 พันล้านบาทเป็นปีที่สองหลังจากที่เกินดุลการค้าในปีแรกคือปีพ.ศ. 2541

4.3.2 การค้าในระดับประเทศ

ประเทศคู่ค้า (การค้ารวม) ที่สำคัญของไทยในปีพ.ศ. 2543 5 อันดับแรก (ตารางที่ 4.19) ได้แก่ เม็กซิโก บราซิล อาร์เจนตินา ชิลี และเปรู โดยมีมูลค่าการค้าเท่ากับ 20.0 17.4 12.5 5.7 และ 4.1 พันล้านบาท ตามลำดับ คิดเป็นสัดส่วนต่อมูลค่าการค้ากับประเทศคู่ค้าในลาตินอเมริกาทั้งหมดเท่ากับร้อยละ 26.5 23.0 16.6 7.6 และ 5.4 ตามลำดับ ในช่วง 5

ปีที่ผ่านมา (พ.ศ. 2539-2543) ประเทศคู่ค้าที่มีแนวโน้มของสัดส่วนมูลค่าการค้ากับไทยเพิ่มขึ้นคือ
เม็กซิโก อาร์เจนตินา และเปรู ขณะที่บราซิล และชิลี มีแนวโน้มที่ลดลง

ตารางที่ 4.19: ประเทศคู่ค้าที่สำคัญของไทยในลาตินอเมริกา

ประเทศ	มูลค่า (ล้านบาท)								สัดส่วน (ร้อยละ)								อัตราการขยายตัว (ร้อยละ)							
	2528	2533	2538	2539	2540	2541	2542	2543	2528	2533	2538	2539	2540	2541	2542	2543	2528	2533	2538	2539	2540	2541	2542	2543
เม็กซิโก	964.3	3,676.0	5,876.7	5,666.0	10,823.9	16,341.3	16,501.6	20,020.4	16.5	14.2	13.7	12.2	19.0	25.9	26.4	26.5	-41.7	48.3	24.4	-3.6	91.0	51.0	1.0	21.3
บราซิล	2,584.7	9,050.1	16,510.1	18,670.8	20,117.9	12,879.2	12,945.0	17,354.4	44.3	35.0	38.3	40.2	35.3	20.4	20.7	23.0	-10.1	-3.1	18.4	13.1	7.8	-36.0	0.5	34.1
อาร์เจนตินา	405.1	3,106.1	5,210.4	6,785.5	7,984.6	10,058.5	11,291.4	12,508.1	7.0	12.0	12.1	14.6	14.0	15.9	18.1	16.6	-41.1	79.5	140.6	30.2	17.7	26.0	12.3	10.8
ชิลี	223.0	1,266.2	5,640.3	5,494.7	6,794.8	5,048.7	4,261.6	5,703.4	3.8	4.9	13.1	11.8	11.9	8.0	6.8	7.6	377.6	70.8	26.6	-2.6	23.7	-25.7	-15.6	33.8
เปรู	0.7	467.6	950.5	2,059.7	1,443.1	1,911.3	2,873.4	4,103.5	0.0	1.8	2.2	4.4	2.5	3.0	4.6	5.4	-96.8	-14.6	23.7	116.7	-29.9	32.4	50.3	42.8
ปานามา	248.3	3,888.0	3,748.3	2,380.1	3,413.9	5,323.6	4,863.9	3,664.3	4.3	15.0	8.7	5.1	6.0	8.4	7.8	4.9	244.7	20.1	-8.3	-36.5	43.4	55.9	-8.6	-24.7
โคลัมเบีย	181.5	337.4	612.4	712.9	797.2	1,067.4	1,048.5	1,747.0	3.1	1.3	1.4	1.5	1.4	1.7	1.7	2.3	907.7	308.9	17.7	16.4	11.8	33.9	-1.8	66.6
โดมินิกัน	3.1	71.2	234.3	183.8	303.2	788.6	895.2	1,596.8	0.1	0.3	0.5	0.4	0.5	1.3	1.4	2.1	358.8	-53.5	-23.8	-21.5	64.9	160.1	13.5	78.4
อุรุกวัย	1.4	27.3	386.5	387.3	684.6	953.0	725.6	1,191.3	0.0	0.1	0.9	0.8	1.2	1.5	1.2	1.6	313.2	212.4	44.4	0.2	76.8	39.2	-23.9	64.2
เวเนซุเอลา	504.0	1,544.0	345.5	595.5	1,014.4	1,000.0	983.5	996.0	8.7	6.0	0.8	1.3	1.8	1.6	1.6	1.3	75.7	158.7	-31.8	72.4	70.4	-1.4	-1.7	1.3
อื่นๆ	712.9	2,443.3	3,552.9	3,519.1	3,584.9	7,808.7	6,153.0	6,672.2	12.2	9.4	8.3	7.6	6.3	12.4	9.8	8.8	-87.4	342.7	145.4	99.0	101.9	217.8	78.8	108.4
รวม	5,829.0	25,877.2	43,067.8	46,455.2	56,962.6	63,180.4	62,542.7	75,557.2	100.0	100.0	100.0	100.0	100.0	100.0	100.0	100.0	-10.2	22.8	25.8	7.9	22.6	10.9	-1.0	20.8

ที่มา: ศูนย์สถิติการพาณิชย์ กรมเศรษฐกิจการพาณิชย์ โดยความร่วมมือของกรมศุลกากร

ตารางที่ 4.20: ตลาดส่งออกที่สำคัญของไทยในลาตินอเมริกา

ประเทศ	มูลค่า (ล้านบาท)								สัดส่วน (ร้อยละ)								อัตราการขยายตัว (ร้อยละ)							
	2528	2533	2538	2539	2540	2541	2542	2543	2528	2533	2538	2539	2540	2541	2542	2543	2528	2533	2538	2539	2540	2541	2542	2543
เม็กซิโก	205.0	2,091.3	1,319.7	1,760.3	4,723.1	11,052.0	10,809.3	15,025.5	11.8	23.7	8.9	11.7	21.8	29.2	36.2	35.1	-61.8	263.5	-53.2	33.4	168.3	134.0	-2.2	39.0
บราซิล	882.8	177.2	4,004.2	4,227.8	5,811.0	6,236.8	3,663.3	7,129.9	50.8	2.0	27.0	28.1	26.8	16.5	12.3	16.6	204.2	98.1	62.3	5.6	37.4	7.3	-41.3	94.6
ปานามา	153.6	3,883.5	3,161.2	2,134.5	2,967.9	5,110.8	2,478.9	3,660.1	8.8	44.0	21.3	14.2	13.7	13.5	8.3	8.5	142.3	25.5	-12.3	-32.5	39.0	72.2	-51.5	47.6
อาร์เจนตินา	2.2	13.6	914.4	1,339.7	2,457.2	3,403.1	3,119.1	3,436.9	0.1	0.2	6.2	8.9	11.3	9.0	10.5	8.0	448.6	77.5	-12.3	46.5	83.4	38.5	-8.3	10.2
ชิลี	27.5	181.3	1,181.8	1,082.1	1,379.5	2,336.2	1,889.2	3,092.1	1.6	2.1	8.0	7.2	6.4	6.2	6.3	7.2	402.9	126.6	65.5	-8.4	27.5	69.4	-19.1	63.7
โดมินีกัน	3.1	71.1	226.7	181.3	293.8	785.4	887.5	1,587.9	0.2	0.8	1.5	1.2	1.4	2.1	3.0	3.7	358.8	-51.1	-14.6	-20.0	62.0	167.3	13.0	78.9
โคลัมเบีย	4.4	31.8	378.5	375.8	541.7	827.7	827.5	1,475.7	0.3	0.4	2.6	2.5	2.5	2.2	2.8	3.5	628.1	715.2	4.4	-0.7	44.2	52.8	0.0	78.3
เวเนซุเอลา	6.2	50.7	214.6	191.3	260.6	540.7	600.6	709.2	0.4	0.6	1.5	1.3	1.2	1.4	2.0	1.7	177.1	565.5	31.5	-10.9	36.2	107.4	11.1	18.1
อุรุกวัย	0.7	6.2	233.2	315.4	549.0	795.6	579.8	688.2	0.0	0.1	1.6	2.1	2.5	2.1	1.9	1.6	201.6	-20.2	95.4	35.3	74.0	44.9	-27.1	18.7
เปรู	0.6	437.7	534.3	860.8	291.2	426.8	406.2	572.6	0.0	5.0	3.6	5.7	1.3	1.1	1.4	1.3	-13.8	-15.6	32.2	61.1	-66.2	46.6	-4.8	41.0
อื่นๆ	450.7	1,875.4	2,651.3	2,595.6	2,427.8	6,318.0	4,587.3	5,457.2	26.0	21.3	17.9	17.2	11.2	16.7	15.4	12.7	-49.9	416.1	141.4	97.9	93.5	260.2	72.6	119.0
รวม	1,736.9	8,819.6	14,819.9	15,064.7	21,702.8	37,833.2	29,848.7	42,835.3	100.0	100.0	100.0	100.0	100.0	100.0	100.0	100.0	16.9	39.0	8.5	1.7	44.1	74.3	-21.1	43.5

ที่มา: ศูนย์สถิติการพาณิชย์ กรมเศรษฐกิจการพาณิชย์ โดยความร่วมมือของกรมศุลกากร

ตารางที่ 4.21: แหล่งนำเข้าที่สำคัญของไทยในลาตินอเมริกา

ประเทศ	มูลค่า (ล้านบาท)								สัดส่วน (ร้อยละ)								อัตราการขยายตัว (ร้อยละ)							
	2528	2533	2538	2539	2540	2541	2542	2543	2528	2533	2538	2539	2540	2541	2542	2543	2528	2533	2538	2539	2540	2541	2542	2543
บราซิล	1,701.9	8,872.9	12,505.9	14,443.0	14,306.9	6,642.4	9,281.7	10,224.5	41.6	52.0	44.3	46.0	40.6	26.2	28.4	31.3	-34.2	-4.1	8.9	15.5	-0.9	-53.6	39.7	10.2
อาร์เจนตินา	402.9	3,092.5	4,296.0	5,445.8	5,527.4	6,655.3	8,172.3	9,071.2	9.9	18.1	15.2	17.4	15.7	26.3	25.0	27.7	-41.4	79.6	282.4	26.8	1.5	20.4	22.8	11.0
เม็กซิโก	759.3	1,584.7	4,557.0	3,905.7	6,100.8	5,289.3	5,692.3	4,994.9	18.6	9.3	16.1	12.4	17.3	20.9	17.4	15.3	-32.1	-16.8	139.1	-14.3	56.2	-13.3	7.6	-12.3
เปรู	0.0	29.9	416.2	1,198.8	1,152.0	1,484.5	2,467.3	3,530.9	0.0	0.2	1.5	3.8	3.3	5.9	7.6	10.8	-99.8	3.5	14.2	188.0	-3.9	28.9	66.2	43.1
ชิลี	195.5	1,084.9	4,458.5	4,412.5	5,415.3	2,712.5	2,372.4	2,611.3	4.8	6.4	15.8	14.1	15.4	10.7	7.3	8.0	374.2	64.1	19.1	-1.0	22.7	-49.9	-12.5	10.1
อุรุกวัย	0.7	21.1	153.3	71.8	135.7	157.4	145.8	503.0	0.0	0.1	0.5	0.2	0.4	0.6	0.5	1.5	552.6	1,964.0	3.3	-53.1	88.9	16.0	-7.4	245.0
เบลิซ	11.4	152.3	116.8	111.3	121.3	971.9	430.4	487.0	0.3	0.9	0.4	0.4	0.3	3.8	1.3	1.5	6.1	339.4	-52.6	-4.7	8.9	701.6	-55.7	13.2
เวเนซุเอลา	497.8	1,493.3	130.8	404.1	753.8	459.3	382.9	286.7	12.2	8.8	0.5	1.3	2.1	1.8	1.2	0.9	74.8	153.5	-61.9	208.9	86.5	-39.1	-16.6	-25.1
โคลัมเบีย	177.0	305.6	233.9	337.1	255.5	239.6	221.0	271.3	4.3	1.8	0.8	1.1	0.7	1.0	0.7	0.8	917.5	288.8	48.3	44.1	-24.2	-6.2	-7.8	22.7
เอกวาดอร์	-	137.9	26.2	36.2	383.6	20.2	70.4	134.2	0.0	0.8	0.1	0.1	1.1	0.1	0.2	0.4	na	67.1	321.2	38.0	960.4	-94.7	249.0	90.7
อื่นๆ	345.6	282.4	1,353.3	1,024.0	1,107.6	714.6	3,457.5	606.8	8.5	1.7	4.8	3.3	3.1	2.8	10.6	1.9	-92.7	81.7	479.3	75.7	108.2	64.5	483.8	17.6
รวม	4,092.1	17,057.6	28,247.9	31,390.4	35,259.8	25,347.2	32,694.0	32,721.9	100.0	100.0	100.0	100.0	100.0	100.0	100.0	100.0	-18.2	15.9	37.3	11.1	12.3	-28.1	29.0	0.1

ที่มา: ศูนย์สถิติการพาณิชย์ กรมเศรษฐกิจการพาณิชย์ โดยความร่วมมือของกรมศุลกากร

หมายเหตุ: na = ไม่สามารถหาข้อมูลได้

ตลาดส่งออกของไทยในลาตินอเมริกาที่สำคัญของไทยในปีพ.ศ. 2543 5 อันดับแรก (ตารางที่ 4.20) ได้แก่ เม็กซิโก บราซิล ปานามา อาร์เจนตินา และชิลี โดยมีมูลค่าการส่งออกจากไทยเท่ากับ 15.0 7.1 3.6 3.4 และ 3.1 พันล้านบาท ตามลำดับ คิดเป็นสัดส่วนการส่งออกต่อตลาดลาตินทั้งหมดเท่ากับร้อยละ 35.1 16.6 8.5 8.0 และ 7.2 ตามลำดับ ตลาดที่มีการขยายตัวของสัดส่วนการส่งออกจากไทยในช่วง 5 ปีที่ผ่านมา (พ.ศ. 2539-2543) คือเม็กซิโก ตลาดที่มีการแนวโน้มของสัดส่วนค่อนข้างคงที่คือ อาร์เจนตินา และชิลี สำหรับบราซิลและปานามา มีแนวโน้มของสัดส่วนที่ลดลง

แหล่งนำเข้าที่สำคัญของไทยจากลาตินอเมริกาในปีพ.ศ. 2543 5 อันดับแรก (ตารางที่ 4.21) ได้แก่ บราซิล อาร์เจนตินา เม็กซิโก เปรู และชิลี มีมูลค่าการนำเข้าเท่ากับ 10.2 9.1 5.0 3.5 และ 2.6 พันล้านบาท ตามลำดับ คิดเป็นสัดส่วนต่อมูลค่าการนำเข้ารวมจากลาตินทั้งหมดเท่ากับร้อยละ 31.3 27.7 15.3 10.8 และ 8.0 ตามลำดับ แหล่งนำเข้าที่มีสัดส่วนเพิ่มขึ้นคือ อาร์เจนตินา และเปรู ขณะที่ บราซิล เม็กซิโก และชิลี มีแนวโน้มของสัดส่วนที่ลดลง

4.3.3 การค้าในรายการสินค้า

สินค้าส่งออกที่สำคัญของไทยไปยังลาตินอเมริกาในปีพ.ศ. 2543 5 อันดับแรก (ตารางที่ 4.22) ได้แก่ เครื่องคอมพิวเตอร์ อุปกรณ์และส่วนประกอบ ยานพาหนะ อุปกรณ์และส่วนประกอบ เครื่องวีดีโอ อุปกรณ์เครื่องเสียงและส่วนประกอบ ผลิตภัณฑ์ยาง และเครื่องรับวิทยุโทรทัศน์และส่วนประกอบ มีมูลค่าการส่งออกเท่ากับ 6.1 5.9 2.5 1.9 และ 1.8 พันล้านบาท ตามลำดับ คิดเป็นสัดส่วนต่อมูลค่าการส่งออกไปยังลาตินอเมริกาทั้งหมดเท่ากับร้อยละ 14.2 13.8 5.7 4.5 และ 4.1 ตามลำดับ ในช่วงปีพ.ศ. 2540-2543 สินค้าส่งออกที่มีสัดส่วนเพิ่มขึ้นคือ เครื่องคอมพิวเตอร์ อุปกรณ์และส่วนประกอบ ยานพาหนะ อุปกรณ์และส่วนประกอบ และเครื่องวีดีโอ อุปกรณ์เครื่องเสียงและส่วนประกอบ สินค้าที่มีสัดส่วนค่อนข้างคงที่คือผลิตภัณฑ์ยาง ขณะที่เครื่องรับวิทยุโทรทัศน์และส่วนประกอบมีสัดส่วนลดลง กล่าวโดยสรุป โครงสร้างสินค้าส่งออกจากไทยเป็นสินค้าในหมวดอุตสาหกรรม โดยสินค้าส่งออกที่สำคัญส่วนใหญ่เป็นสินค้าอุตสาหกรรมที่ใช้เทคโนโลยีเข้มข้น

สินค้านำเข้าที่สำคัญของไทยจากลาตินอเมริกาในปีพ.ศ. 2543 5 อันดับแรก (ตารางที่ 4.23) ได้แก่ กากพีชน้ำมัน (ถั่วเหลือง ถั่วลิสง ผลปาล์ม เมล็ดฝ้าย) เมล็ดพีชน้ำมัน เหล็กและเหล็กกล้า สินแร่โลหะอื่นๆและเศษโลหะ และปลาป่นและสัตว์อื่นๆป่น มีมูลค่าการนำเข้าเท่ากับ 7.3 4.6 3.6 2.4 และ 1.7 พันล้านบาท คิดเป็นสัดส่วนต่อมูลค่าการนำเข้าทั้งหมด

จากลาตินอเมริกาเท่ากับร้อยละ 22.5 14.1 11.0 7.4 และ 5.3 ตามลำดับ ในช่วงปีพ.ศ. 2540-2543 สินค้านำเข้าที่มีสัดส่วนการนำเข้าเพิ่มขึ้นคือ เมล็ดพืชน้ำมัน และปลาป่นและสัตว์อื่นๆป่น ขณะที่กากพืชน้ำมัน และเหล็กและเหล็กกล้า มีสัดส่วนการนำเข้าที่คงที่ และสินแร่โลหะอื่นๆและเศษโลหะมีสัดส่วนการนำเข้าที่ลดลง โครงสร้างสินค้านำเข้าของไทยจากลาตินอเมริกานั้นส่วนใหญ่เป็นสินค้าในหมวดเกษตรและอาหาร

ตารางที่ 4.22: สินค้าส่งออกที่สำคัญของไทยไปลาตินอเมริกา

รายการ	มูลค่า (ล้านบาท)					สัดส่วน (ร้อยละ)					อัตราการขยายตัว (ร้อยละ)			
	2539	2540	2541	2542	2543	2539	2540	2541	2542	2543	2540	2541	2542	2543
เครื่องคอมพิวเตอร์ อุปกรณ์และส่วนประกอบ	343.1	2,094.7	6,150.5	4,772.6	6,100.1	2.3	9.7	16.3	16.0	14.2	510.5	193.6	-22.4	27.8
ยานพาหนะ อุปกรณ์และส่วนประกอบ	706.6	1,769.7	2,230.6	3,194.3	5,925.2	4.7	8.2	5.9	10.7	13.8	150.5	26.0	43.2	85.5
เครื่องวีดีโอ อุปกรณ์เครื่องเสียง และ ส่วนประกอบ	629.1	442.8	740.6	1,038.0	2,459.4	4.2	2.0	2.0	3.5	5.7	-29.6	67.3	40.2	136.9
ผลิตภัณฑ์ยาง	876.9	1,168.3	1,626.5	1,489.4	1,937.2	5.8	5.4	4.3	5.0	4.5	33.2	39.2	-8.4	30.1
เครื่องรับวิทยุโทรทัศน์และส่วนประกอบ	1,204.7	975.9	1,260.2	789.5	1,754.3	8.0	4.5	3.3	2.7	4.1	-19.0	29.1	-37.4	122.2
เครื่องปรับอากาศและส่วนประกอบ	362.7	751.0	1,025.9	850.5	1,559.2	2.4	3.5	2.7	2.9	3.6	107.1	36.6	-17.1	83.3
ยางพารา	511.4	510.9	723.7	1,130.5	1,511.7	3.4	2.4	1.9	3.8	3.5	-0.1	41.7	56.2	33.7
เสื้อผ้าสำเร็จรูป	931.7	1,068.8	1,637.2	897.5	1,260.6	6.2	4.9	4.3	3.0	2.9	14.7	53.2	-45.2	40.5
เครื่องใช้ไฟฟ้าและส่วนประกอบอื่นๆ	84.5	143.9	359.7	763.9	1,209.4	0.6	0.7	1.0	2.6	2.8	70.3	150.0	112.4	58.3
ผ้าผืน	341.0	826.7	1,075.9	985.9	1,171.0	2.3	3.8	2.8	3.3	2.7	142.4	30.1	-8.4	18.8
อาหารทะเลกระป๋อง	644.1	1,099.5	1,582.7	1,329.8	1,065.9	4.3	5.1	4.2	4.5	2.5	70.7	44.0	-16.0	-19.9
รองเท้าและชิ้นส่วน	726.9	928.1	977.8	677.3	1,012.6	4.8	4.3	2.6	2.3	2.4	27.7	5.4	-30.7	49.5
เม็ดพลาสติก	61.5	121.3	430.4	225.4	847.7	0.4	0.6	1.1	0.8	2.0	97.2	254.8	-47.6	276.1
แผงวงจรไฟฟ้า	99.5	358.9	420.2	880.3	699.6	0.7	1.7	1.1	3.0	1.6	260.7	17.1	109.5	-20.5
เคมีภัณฑ์	105.1	239.9	284.5	239.7	668.7	0.7	1.1	0.8	0.8	1.6	128.3	18.6	-15.8	179.0
รวม 15 รายการ	7,628.8	12,500.4	20,526.4	19,264.6	29,182.6	50.6	57.6	54.3	64.5	68.1	63.9	64.2	-6.2	51.5
อื่นๆ	7,435.9	9,202.4	17,306.8	10,584.1	13,652.7	49.4	42.4	45.7	35.5	31.9	23.8	88.1	-38.8	29.0
รวมทั้งสิ้น	15,064.7	21,702.8	37,833.2	29,848.7	42,835.3	100.0	100.0	100.0	100.0	100.0	44.1	74.3	-21.1	43.5

ที่มา: ศูนย์สถิติการพาณิชย์ โดยความร่วมมือของกรมศุลกากร

ตารางที่ 4.23: สินค้านำเข้าที่สำคัญของไทยจากลาตินอเมริกา

รายการ	มูลค่า (ล้านบาท)					สัดส่วน (ร้อยละ)					อัตราการขยายตัว (ร้อยละ)			
	2539	2540	2541	2542	2543	2539	2540	2541	2542	2543	2540	2541	2542	2543
กากพืชน้ำมัน (ตัวเหลือง ตัวลึง ผลปาล์ม เมล็ดฝ้าย)	3,697.2	7,488.6	5,070.8	6,512.5	7,345.6	11.8	21.2	20.0	19.9	22.5	102.6	-32.3	28.4	12.8
เมล็ดพืชน้ำมัน	53.1	2,814.9	2,901.5	2,560.3	4,617.7	0.2	8.0	11.5	7.8	14.1	5,201.1	3.1	-11.8	80.4
เหล็กและเหล็กกล้า	8,437.0	3,512.1	2,628.5	4,276.9	3,585.2	26.9	10.0	10.4	13.1	11.0	-58.4	-25.2	62.7	-16.2
สินแร่โลหะอื่น ๆ และเศษโลหะ	2,526.3	4,056.1	2,916.6	1,847.1	2,419.2	8.1	11.5	11.5	5.7	7.4	60.6	-28.1	-36.7	31.0
ปลาป่นและสัตว์อื่น ๆ ป่น	2,268.6	955.0	119.2	1,541.5	1,747.0	7.2	2.7	0.5	4.7	5.3	-57.9	-87.5	1,193.2	13.3
เยื่อกระดาษและเศษกระดาษ	894.8	641.5	520.8	1,012.3	1,631.8	2.9	1.8	2.1	3.1	5.0	-28.3	-18.8	94.4	61.2
เครื่องคอมพิวเตอร์ อุปกรณ์และส่วนประกอบ	1,123.1	3,477.5	3,114.9	2,947.6	1,378.3	3.6	9.9	12.3	9.0	4.2	209.6	-10.4	-5.4	-53.2
แผงวงจรไฟฟ้า	46.4	48.4	88.9	704.9	1,275.9	0.2	0.1	0.4	2.2	3.9	4.3	83.7	692.9	81.0
หนังสือและนิตยสาร	856.4	955.0	1,016.4	937.5	1,271.6	2.7	2.7	4.0	2.9	3.9	11.5	6.4	-7.8	35.6
เครื่องจักรไฟฟ้าและส่วนประกอบ	310.0	690.3	565.2	471.8	1,032.0	1.0	2.0	2.2	1.4	3.2	122.7	-18.1	-16.5	118.7
เคมีภัณฑ์	1,823.2	1,971.7	1,179.5	764.0	662.5	5.8	5.6	4.7	2.3	2.0	8.2	-40.2	-35.2	-13.3
เครื่องจักรใช้ในอุตสาหกรรม	1,858.6	1,620.0	411.5	262.9	533.6	5.9	4.6	1.6	0.8	1.6	-12.8	-74.6	-36.1	103.0
เครื่องเพชรพลอย อัญมณี เงินแท่งและทองคำ	424.9	198.3	130.6	183.6	526.6	1.4	0.6	0.5	0.6	1.6	-53.3	-34.1	40.6	186.8
กั๋งสด แซ่เย็นแช่แข็ง	-	5.4	92.7	208.8	356.6	0.0	0.0	0.4	0.6	1.1	na	1,616.7	125.2	70.8
ไม้ซุง ไม้แปรรูปและไม้อื่น ๆ	749.6	806.0	38.6	121.7	341.3	2.4	2.3	0.2	0.4	1.0	7.5	-95.2	215.3	180.4
รวม 15 รายการ	25,069.2	29,240.8	20,795.7	24,353.4	28,724.9	79.9	82.9	82.0	74.5	87.8	16.6	-28.9	17.1	18.0
อื่นๆ	6,321.2	6,019.0	4,551.5	8,340.6	3,997.0	20.1	17.1	18.0	25.5	12.2	-4.8	-24.4	83.3	-52.1
รวมทั้งสิ้น	31,390.4	35,259.8	25,347.2	32,694.0	32,721.9	100.0	100.0	100.0	100.0	100.0	12.3	-28.1	29.0	0.1

ที่มา: ศูนย์สถิติการพาณิชย์ กรมเศรษฐกิจการพาณิชย์ โดยความร่วมมือของกรมศุลกากร

หมายเหตุ: na = ไม่สามารถหาข้อมูลได้

4.3.4 ความสัมพันธ์ทางการค้า

ความสัมพันธ์ทางการค้าที่หมายถึงการทำข้อตกลงทางการค้าระหว่างไทยกับลาตินอเมริกานั้นสะท้อนถึงความสำคัญของประเทศคู่ค้าในแถบลาตินอเมริกาที่มีต่อไทย ประเทศในลาตินอเมริกาที่ไทยได้ทำข้อตกลงการค้าด้วยนั้น ประกอบด้วย อาร์เจนตินา บราซิล ชิลี เม็กซิโก เปรู และอุรุกวัย ประเทศเหล่านี้เกือบทั้งหมดเป็นประเทศคู่ค้าที่สำคัญของไทยในลาตินอเมริกา ข้อตกลงการค้าทวิภาคีระหว่างกันที่ได้ทำนั้นยังครอบคลุมไปถึงในเรื่องของการลงทุนด้วยสำหรับบางประเทศ นอกจากข้อตกลงภาครัฐแล้วภาคเอกชนของไทยกับประเทศลาตินอเมริกาบางประเทศยังได้มีการร่วมมือกันโดยผ่านหอการค้าซึ่งเป็นตัวแทนของภาคเอกชน ขณะเดียวกันไทยกับประเทศลาตินอเมริกาบางประเทศคือ ชิลี เม็กซิโก และเปรู ได้อยู่รวมในกลุ่มเศรษฐกิจพหุภาคีเดียวกันคือเอเปค รวมไปถึงกลุ่มเศรษฐกิจที่ตั้งใหม่ระหว่างเอเชียตะวันออกเฉียงใต้กับลาตินอเมริกาคือ FEALAC ความร่วมมือกันทั้งในระดับทวิภาคีและพหุภาคีระหว่างไทยกับลาตินอเมริกาเป็นสัญญาณบ่งชี้ที่ดีที่จะทำให้ทั้งสองนั้นมีโอกาสเพิ่มมูลค่าการค้าและการลงทุนระหว่างกันได้

4.3.5 ปัญหาและอุปสรรคทางการค้า

จากการสัมภาษณ์ผู้ประกอบการและการเก็บข้อมูลทุติยภูมิพบว่าปัญหาและอุปสรรคทางการค้าระหว่างไทยกับประเทศคู่ค้าในลาตินอเมริกาส่วนใหญ่ประกอบไปด้วย

1. วิกฤติเศรษฐกิจ เศรษฐกิจที่ตกต่ำในลาตินอเมริกาบางประเทศอย่างอาร์เจนตินาทำให้ยอดการนำเข้าจากประเทศนี้ลดลง

2. กำแพงภาษีที่สูง ลาตินอเมริกายังมีการคุ้มครองอุตสาหกรรมบางประเภทโดยการตั้งภาษีนำเข้าในอัตราที่สูงทำให้เป็นอุปสรรคต่อผู้ประกอบการไทย นอกจากนี้ประเทศในแถบลาตินอเมริกายังมีอัตราภาษีนำเข้าที่เอื้อให้แก่ประเทศในแถบลาตินอเมริกาด้วยกันผ่านการรวมกลุ่มทางเศรษฐกิจต่างๆ

3. ระบบการชำระเงิน ประเทศในแถบลาตินอเมริกาบางประเทศไม่นิยมใช้ Letter of Credit (L/C) ส่วนใหญ่จะใช้ในรูปแบบของ D/A หรือ D/P ซึ่งมีความเสี่ยงมากกว่า L/C นอกจากนี้ยังมีปัญหาการล่าช้าในการชำระเงินค่าสินค้าซึ่งบางครั้งผู้ส่งออกไทยได้ทำการส่งสินค้าไปถึงปลายทางแล้วแต่กว่าจะได้รับชำระค่าสินค้านั้นนานมากและหลายครั้งได้เกินกำหนดเวลาที่ได้ตกลงกันได้

4. ระบบการซื้อขายที่ต้องผ่านนายหน้า ผู้ส่งออกของไทยส่วนใหญ่ยังไม่สามารถเข้าถึงผู้นำเข้าได้โดยตรงต้องติดต่อผ่านนายหน้า (Broker) หรือตัวแทน (Agent)

5. ข้อมูลข่าวสาร ผู้ประกอบการไทยมีความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับลาตินอเมริกาในประเด็นต่างๆน้อยมาก ดังนั้นภาครัฐบาลของไทยควรจะสนับสนุนในเรื่องข้อมูลข่าวสารเกี่ยวกับลาตินอเมริกาให้แก่ผู้ประกอบการไทยมากยิ่งขึ้น

6. ภาษาและวัฒนธรรม ประเทศในแถบลาตินอเมริกาส่วนใหญ่ใช้ภาษาสเปนเป็นภาษาราชการทำให้เป็นอุปสรรคในการสื่อสารระหว่างผู้ประกอบการทั้งสอง นอกจากนี้วัฒนธรรมที่ผู้ประกอบการไทยยังไม่ค่อยเข้าใจก็ทำให้การติดต่อเจรจาการค้าเป็นไปด้วยความลำบาก

7. การคมนาคมขนส่ง จำนวนเที่ยวเรือระหว่างไทยกับลาตินอเมริกายังมีจำนวนน้อยทำให้เกิดปัญหาในการขนส่งสินค้าระหว่างกัน

อย่างไรก็ตาม ระยะเวลาที่ห่างไกลระหว่างไทยกับลาตินอเมริกานั้นมักจะได้รับ การกล่าวอ้างอยู่เสมอว่าเป็นอุปสรรคทางการค้าที่สำคัญ แต่จากการสอบถามผู้ประกอบการที่ทำการค้ากับประเทศในแถบลาตินอเมริกากลับพบว่าระยะทางมิได้เป็นอุปสรรคทางการค้าเลย มีความเป็นไปได้ว่าผู้ประกอบการที่ยังไม่มีโอกาสทำการค้าหรือไม่คุ้นเคยกับภูมิภาคนี้จึงมีความรู้สึก ว่าลาตินอเมริกานั้นห่างไกลมาก นอกจากนี้เทคโนโลยีทางการสื่อสารในปัจจุบันยังทำให้ปัญหาในเรื่องระยะทางระหว่างกันนั้นลดลง

4.4 ผลการวิเคราะห์แนวทางในการส่งเสริมความร่วมมือทางการค้าและการลงทุนระหว่างภูมิภาคเอเชีย-แปซิฟิกกับลาตินอเมริกา

จากการพิจารณาเอกสารของ ESCAP (2000) พบว่ามีบทความที่น่าสนใจและเป็นประโยชน์ต่อการวิเคราะห์ภายใต้หัวข้อนี้คืองานของ Kuwayama et al. (2000) ที่ได้ทำการศึกษาเกี่ยวกับการส่งเสริมการค้าและการลงทุนระหว่างเอเชีย-แปซิฟิก¹และลาตินอเมริกา โดยสามารถแบ่งเป็นประเด็นต่างๆได้ดังนี้

¹ เอเชีย-แปซิฟิกประกอบด้วย ออสเตรเลีย จีน ฮองกง อินโดนีเซีย ญี่ปุ่น มาเลเซีย นิวซีแลนด์ ฟิลิปปินส์ เกาหลีใต้ สิงคโปร์ ไต้หวัน และไทย

4.4.1 การค้าและการลงทุน

ความสัมพันธ์ทางการค้าระหว่างสองภูมิภาคในช่วงคริสต์ทศวรรษที่ 1990 มีสัดส่วนที่เพิ่มขึ้น (Kuwayama et al., 2000: 51) โดยที่เอเชียก็นับได้ว่าเป็นประเทศคู่ค้าที่สำคัญของลาตินอเมริกาแต่ในทางกลับกันลาตินอเมริกามีใช่ประเทศคู่ค้าที่สำคัญของเอเชีย² ประเทศผู้นำเข้าสำคัญของลาตินอเมริกาในเอเชียคือ ญี่ปุ่น เกาหลีใต้ ไต้หวัน และจีน ขณะที่ประเทศผู้นำเข้าที่สำคัญของเอเชียในลาตินอเมริการะบุตัวอยู่เพียง 3 ประเทศคือ อาร์เจนตินา บราซิล และเม็กซิโก นอกจากนี้การค้านิรายการสินค้าระหว่างเอเชียกับลาตินอเมริกายังเป็นในลักษณะของการค้าระหว่างอุตสาหกรรม (Kuwayama et al., 2000: 104-106) โดยสินค้าส่วนใหญ่ที่เอเชียนำเข้านั้นเป็นสินค้าขั้นปฐม (primary commodity) และสินค้ากึ่งอุตสาหกรรม (semi-industrial product) ขณะที่ลาตินอเมริกานำเข้าสินค้าอุตสาหกรรมจากเอเชีย³ เอเชียพยายามส่งออกสินค้าที่มีเทคโนโลยีเข้มข้นไปยังลาตินอเมริกาเช่นเดียวกับลาตินอเมริกาที่พยายามส่งออกสินค้าที่มีมูลค่าเพิ่ม (higher value-added) มากขึ้นไปยังเอเชีย

อย่างไรก็ตาม แม้ว่ารูปแบบการค้าระหว่างเอเชียกับลาตินอเมริกาที่พิจารณาจากสินค้าที่ทำการค้าระหว่างกันนั้นจะแสดงให้เห็นว่าการค้าที่เกิดขึ้นเป็นการค้าระหว่างอุตสาหกรรม แต่ก็ไม่ได้หมายความว่าการค้าภายในอุตสาหกรรมเดียวกัน (intra-industry trade) จะไม่เกิดขึ้นเลย จริงอยู่ว่าการค้าภายในอุตสาหกรรมเดียวกันระหว่างเอเชียกับลาตินอเมริกานั้นอยู่ในระดับที่ต่ำ⁴ แต่หากลาตินอเมริการ่วมมือกับเอเชียในเรื่องการค้าภายในอุตสาหกรรมเดียวกันเดียวกันอย่างจริงจังแล้วก็จะทำให้ 1.ลาตินอเมริกาสามารถเข้าสู่ตลาดเอเชียได้มากขึ้น 2.เป็นการกระตุ้นให้เกิดการคิดค้นและพัฒนาเทคโนโลยีใหม่ผสมผสานกับการยกระดับแรงงานและความสามารถในการบริหารจัดการของผู้ประกอบการ และ 3.ช่วยก่อให้เกิดกระบวนการภูมิภาคนิยมแบบเปิด (open regionalism) นอกจากนี้ SMEs ยังสามารถทำให้เกิดการค้าภายในอุตสาหกรรมเดียวกันระหว่างเอเชียกับลาตินอเมริกาได้มากขึ้นอีกด้วย (Kuwayama et al., 2000: 89) ขณะเดียวกันการค้าภายในอุตสาหกรรมเดียวกันระหว่างเอเชียตะวันออกกับลาตินอเมริกาที่อาจเพิ่มขึ้นแสดงให้เห็นถึงระดับการพัฒนาและความสามารถทางอุตสาหกรรมที่ใกล้เคียงกันมากขึ้นซึ่งสามารถเกิดขึ้นได้ผ่านการรวมกลุ่มทางการเงินและการลงทุนหรือร่วมลงทุน (joint ventures)

² ผลการศึกษานี้สอดคล้องกับข้อมูลจากตารางที่ 1.1 โดยลาตินมีส่วนในการค้าของเอเชียตะวันออกเพียงร้อยละ 2

³ จากผลการศึกษาในหัวข้อ 5.1.3 เอเชียตะวันออกส่วนใหญ่ส่งออกสินค้าอุตสาหกรรมที่ใช้เทคโนโลยีและแรงงานไร้ฝีมือเข้มข้น

⁴ ผลการศึกษานี้ส่วนนี้ตรงกับผลการศึกษาที่ได้จากหัวข้อ 5.1.2 โดยการค้าภายในอุตสาหกรรมระหว่างเอเชียตะวันออกกับลาตินอเมริกามีแนวโน้มเพิ่มขึ้น

ยิ่งไปกว่านั้นการค้าภายในอุตสาหกรรมเดียวกันยังส่งเสริมการลงทุนทางเทคโนโลยีและทักษะการจัดการซึ่งจะทำให้ทั้งสองภูมิภาคก้าวทันประเทศที่พัฒนาแล้วได้ (Kuwayama et al., 2000: 108)

ในช่วงก่อนที่เม็กซิโกจะเข้าเป็นสมาชิกนาฟต้า มีการคาดหมายกันว่าเอเชียอาจจะได้รับผลกระทบจากกรณีนี้แต่เมื่อระยะเวลาผ่านไปก็พบว่าผลกระทบจากการเข้าเป็นสมาชิกนาฟต้าของเม็กซิโกมิได้รุนแรงอย่างที่คิดยกเว้นในบางอุตสาหกรรมเท่านั้น เหตุผลหนึ่งอาจเป็นเพราะว่าประเทศในเอเชียหลายประเทศเป็นสมาชิกเอเปค (Kuwayama et al., 2000: 68) ข้อเสนอประการแรกของ Kuwayama et al. ก็คือหากเอเชียต้องการเพิ่มการค้ากับลาตินอเมริกาแล้วเอเชียควรจะต้องมีความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับตลาดลาตินอเมริกาให้มากขึ้น (Kuwayama et al., 2000: 64) นอกจากนั้นเพื่อประโยชน์ของทั้งสองภูมิภาค เอเชีย-แปซิฟิกและลาตินอเมริกาควรร่วมมือกันซึ่งจะทำให้การค้าระหว่างกันเพิ่มขึ้นได้

ทางด้านการลงทุน ก่อนเกิดวิกฤติเศรษฐกิจในเอเชียการปฏิรูปเศรษฐกิจของลาตินอเมริกาส่งผลให้การลงทุนที่มากับการค้า (investment-cum-trade) จากเอเชียเพิ่มขึ้น โดยการลงทุนของเอเชียที่เข้ามานั้นเพื่อเข้าถึงทรัพยากรธรรมชาติและตลาดของภูมิภาค เป็นที่คาดหมายกันว่าเมื่อวิกฤติเศรษฐกิจได้ผ่านพ้นไปประกอบกับการผ่อนคลายกฎระเบียบ การร่วมมือกันและการแปรรูปรัฐวิสาหกิจในลาตินอเมริกาจะทำให้การค้าและการลงทุนที่เกิดขึ้นใหม่นั้นเพิ่มขึ้นและมีลักษณะที่แตกต่างจากแต่ก่อน โดยจะเข้าสู่สาขาที่ลาตินอเมริกามีความได้เปรียบโดยเปรียบเทียบ นอกจากนั้นการลงทุนที่เพิ่มขึ้นยังนำไปสู่การค้าภายในอุตสาหกรรมเดียวกันที่เพิ่มขึ้นอีกด้วย (Kuwayama et al., 2000: 94)

อย่างไรก็ตาม การลงทุนทางตรง (Foreign Direct Investment: FDI) จากเอเชียในลาตินอเมริกามีได้เป็นส่วนสำคัญนัก ประเทศเอเชียที่มีสัดส่วนการลงทุนในลาตินอเมริกามากที่สุดโดยเฉพาะอย่างยิ่งในภาคการผลิตนั้นคือประเทศญี่ปุ่น ขณะที่จีนลงทุนในสาขาขั้นปฐมเช่นเหล็ก ทองแดง และปาล์ม เกาหลีใต้เป็นอีกประเทศหนึ่งที่มีแนวโน้มการลงทุนในลาตินอเมริกามากขึ้นซึ่งเป็นการลงทุนในภาคการผลิต ปัจจัยสำคัญที่ทำให้เกาหลีใต้ลงทุนในลาตินอเมริกาคือ การลดต้นทุนปัจจัยการผลิต และภาวะเศรษฐกิจที่ดีขึ้นของลาตินอเมริกา แต่จากวิกฤติเศรษฐกิจในปีพ.ศ. 2540 ทำให้การลงทุนจากเกาหลีใต้ชะงักไป (Kuwayama et al., 2000: 100)

ข้อเสนอแนะเบื้องต้นเกี่ยวกับการลงทุนของเอเชียในลาตินอเมริกาจาก Kuwayama et al. คือ บริษัทในเอเชียสามารถเป็นคู่ค้าที่สำคัญในการยกระดับโครงสร้างพื้นฐาน

ของลาตินอเมริกา ตลอดจนการนำเทคโนโลยีใหม่ๆ ไปสู่ลาตินอเมริกาโดยผ่านการร่วมมือกันและการรวมตัวกันทางธุรกิจ นอกจากนี้กลุ่มที่มีความสำคัญและขาดมิได้ในด้านการลงทุนทางตรงคือบทบาทของ SMEs ที่ควรจะได้รับการสนับสนุน

Kuwayama et al. ได้เสนอแนะลาตินอเมริกาว่า เพื่อเป็นการเพิ่มการค้าในรายการสินค้า ลาตินอเมริกาควรจะเน้นไปยังนโยบายที่ส่งเสริมการพัฒนาที่มีประสิทธิภาพในสินค้าที่มีมูลค่าเพิ่มมากขึ้นและมีความสามารถที่จะถ่ายโอนเทคโนโลยีซึ่งอาจดำเนินการได้โดยการสร้างกลุ่มอุตสาหกรรม (industrial cluster) ทางด้านทรัพยากรธรรมชาติ ขณะที่เอเชียซึ่งต้องการแหล่งปัจจัยด้านทรัพยากรธรรมชาติอย่างสม่ำเสมอก็สามารถที่จะเข้าร่วมในกระบวนการสร้าง cluster ได้โดยผ่านการลงทุนทางตรงและแผนความร่วมมืออื่นๆ เช่น การให้ความช่วยเหลือทางเทคนิค (technical assistance)

4.4.2 หลักการในการร่วมมือกันระหว่างภูมิภาคเอเชีย-แปซิฟิกกับลาตินอเมริกา

สำหรับหลักการในการร่วมมือกันระหว่างภูมิภาคเอเชีย-แปซิฟิกกับลาตินอเมริกานั้น Kuwayama et al. ได้เสนอแนะหลักการที่สำคัญ 5 ประการด้วยกัน คือ (Kuwayama et al., 2000: 110-111)

1. มิติที่หลากหลาย (Multi-dimensionality): ทั้งสองภูมิภาคควรจะร่วมมือกันในมิติทางการเมือง เศรษฐกิจ และสังคม โดยเฉพาะทางด้านการค้า การลงทุน การพัฒนาสังคม วิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี การศึกษา วัฒนธรรม และการพัฒนาสถาบัน
2. หลักการร่วมกันและพันธมิตรที่เท่าเทียมกัน (Shared principles and equal partnership): ความสัมพันธ์ระหว่างสองภูมิภาคควรจะตั้งอยู่บนพื้นฐานของหลักการและค่านิยมพื้นฐานร่วมกันอันนำไปสู่ความชัดเจนทางการเมืองและกระบวนการเจรจาและการร่วมมือที่ยั่งยืน
3. ภูมิภาคนิยมแบบเปิดและยืดหยุ่น (Open and flexible regionalism): ความสัมพันธ์ระหว่างสองภูมิภาคสามารถสร้างได้ในเชิงลึกระดับทวิภูมิภาค (biregional) ภูมิภาค (regional) หรือทวิภาคี (bilateral) ความพยายามในการร่วมมือกันของภูมิภาคควรจะส่งเสริมและสอดคล้องกับระเบียบการค้าและการลงทุนพหุภาคีของโลก ตลอดจนการทำให้ประเทศต่างๆ ที่เข้าร่วมมีระดับการพัฒนาที่สูงขึ้นและรวดเร็วขึ้น

4. การปฏิบัติและความไม่เป็นทางการ (Practicality and informality): ความร่วมมือกันควรจะอยู่บนพื้นฐานของการไม่เผชิญหน้ากัน (non-confrontational) ไม่ผูกพัน (non-binding) สมัยครใจ (voluntary) และอย่าไม่เป็นทางการ (informal) นอกจากนั้นควรเป็นความร่วมมือที่ส่งเสริมและไม่ลอกเลียนแบบกรอบความร่วมมืออื่นๆทั้งในระดับทวิภาคีและพหุภาคีที่เกิดขึ้นอยู่แล้ว เช่น เอเปค Pacific Economic Cooperation Council (PECC) และ Pacific Business Economic Council (PBEC) โดยเฉพาะการมุ่งเน้นไปที่ FEALAC

5. การมีส่วนร่วมของภาคเอกชน (Private sector participation): ภาคเอกชนควรมีบทบาทนำในกระบวนการความร่วมมือ

4.4.3 ข้อเสนอแนะต่อ FEALAC

การจัดตั้ง FEALAC ถือว่าเป็นเวทีการเจรจาที่สำคัญของประเทศสมาชิกทั้ง 30 ประเทศ ที่จะได้มีโอกาสกล่าวถึงประเด็นทางด้านเศรษฐกิจ การเมือง สังคม และวัฒนธรรม การเกิดขึ้นของ FEALAC จะส่งผลให้ความร่วมมือกันระหว่างสองภูมิภาคในประเด็นต่างๆมีมากขึ้น ประเด็นสำคัญในการร่วมมือทางเศรษฐกิจภายใต้ FEALAC นั้นควรจะอยู่บนหลักการของ 1. ความร่วมมือกันที่มากขึ้นและการเจรจกันระหว่างระหว่างรัฐบาลและเอกชน 2. การเปิดเสรีที่ไม่แบ่งแยก (non-discriminatory liberalization) ความโปร่งใส (transparency) และภูมิภาคนิยมแบบเปิด และ 3. ดำเนินการอย่างสอดคล้องกับกฎขององค์การระหว่างประเทศอย่างองค์การการค้าโลก (World Trade Organization: WTO)

ประเด็นสำคัญประการหนึ่งที่น่าจะเป็นอุปสรรคต่อความร่วมมือของสองภูมิภาคคือข้อมูลข่าวสาร ดังนั้นควรมีการสร้างและแลกเปลี่ยนข้อมูลข่าวสารซึ่งกันและกันโดยผ่านศูนย์ข้อมูลข่าวสารของภูมิภาคซึ่งจะทำหน้าที่

1. รวบรวมและเก็บรักษาข้อมูลที่เกี่ยวข้องกับประเทศสมาชิก อุตสาหกรรม และการค้าของแต่ละประเทศและภูมิภาค

2. จัดการเครือข่ายข้อมูลข่าวสารในเรื่องการเข้าสู่ตลาดโดยการทำวิจัยทางด้านเศรษฐกิจที่เห็นว่าเป็นประเด็นสำคัญต่อภูมิภาค

⁵ ดูรายละเอียดประเทศสมาชิกในหัวข้อ 4.2.3

3. ประสานงานกิจกรรมขององค์กรวิจัยต่างๆ ที่ชำนาญในเรื่องเศรษฐกิจและสังคมของสองภูมิภาค

4. รวบรวมธุรกิจที่น่าสนใจของประเทศสมาชิก

อุปสรรคที่สำคัญอีกประการหนึ่งคือการขาดข้อมูลข่าวสารในเรื่องการเข้าสู่ตลาด โดยเฉพาะข้อมูลที่มีนัยสำคัญในเรื่อง 1. โครงสร้างและระดับภาษี และมาตรการที่มีใช้ภาษีต่างๆ 2. มาตรการการลงทุนที่เกี่ยวข้องกับการค้า (Trade Related Investment Measures: TRIMs) 3. มาตรฐานและบรรทัดฐานทางเทคนิค 4. กฎว่าด้วยแหล่งกำเนิดสินค้า การตอบโต้การทุ่มตลาด การอุดหนุน Countervailing measures 5. การเปิดเสรีอื่นๆ และมาตรการผ่อนคลายนกฏระเบียบ รวมทั้งการเปรูปฏิวัติศึกษา 6. การรวมกลุ่มระดับทวีป ภูมิภาค และอนุภูมิภาค และ 7. การปรับตัวระหว่างกรรวมกลุ่มกับนโยบายการค้าพหุภาคี

อุปสรรคสำคัญประการที่สามซึ่งธุรกิจต้องเผชิญคือกฎระเบียบศุลกากรที่ไม่มีความโปร่งใสและไม่มีประสิทธิภาพ ทั้งสองภูมิภาคควรจะ 1. ทำให้มาตรฐานของกฎระเบียบอยู่ในเกณฑ์เดียวกันและง่ายต่อการเข้าใจ 2. ทำให้เอกสารทางศุลกากรง่ายต่อการเข้าใจและเพิ่มความรวดเร็วในกระบวนการตรวจสอบสินค้า 3. ทำให้กฎว่าด้วยแหล่งกำเนิดสินค้าเป็นมาตรฐานเดียวกัน และ 4. ควรจะมีการอบรมสำหรับประเทศที่ต้องการการฝึกอบรมโดยประเทศที่มีประสบการณ์มากกว่า

นอกจากนั้น FEALAC ควรจะมีแผนปฏิบัติการโดยดูแบบอย่างจากการประชุมสุดยอดผู้นำเอเชีย-ยุโรป (Asia-Europe Summit Meeting: ASEM) ที่มี Trade Facilitating Action Plan (TFAP) โดยในแผนนั้นจะมีเป้าหมายที่ชัดเจนและข้อมูลเกี่ยวกับ 1. พิธีการศุลกากร มาตรฐานการทดสอบ การตรวจรับ และการรับรอง 2. การจัดซื้อโดยภาครัฐ (public procurement) 3. มาตรฐานและกฎระเบียบด้านสุขอนามัย (quarantine and SPS procedures) 4. ทรัพย์สินทางปัญญา 5. การเคลื่อนย้ายเดินทางของนักธุรกิจ (mobility of business people) ยิ่งไปกว่านั้นในแผนการลงทุนของ FEALAC ยังควรมีข้อมูลที่เป็นประโยชน์ต่อภาคเอกชนคือ 1. ภาพรวมการลงทุนของเอเชีย-แปซิฟิกและลาตินอเมริกา 2. ข้อตกลงการลงทุนในระดับทวีปภาคีและพหุภาคี และ 3. การรวบรวมโครงการส่งเสริมการลงทุนและนโยบายตลอดจนกฎระเบียบของเอเชีย-แปซิฟิกและลาตินอเมริกา โดย Kuwayama et al. ได้เสนอแนวทางการดำเนินงานส่วนใหญ่ของ FEALAC ให้เป็นไปตามของ ASEM

ข้อเสนอแนะด้านอื่นๆที่ Kuwayama et al. ได้เสนอให้สองภูมิภาคร่วมมือกัน ประกอบไปด้วย ความร่วมมือทางด้านเทคโนโลยี SMEs การคมนาคม และสิ่งแวดล้อม

จากผลการศึกษาและข้อเสนอแนะของ Kuwayama et al. แสดงให้เห็นถึงภาพที่ชัดเจนของการร่วมมือกันระหว่างเอเชีย-แปซิฟิกกับลาตินอเมริกา โดยสาขาที่ปัจจุบัน FEALAC ได้จัดตั้งขึ้นเป็นคณะทำงานในด้านต่างๆนั้นประกอบไปด้วย ด้านการเมืองและวัฒนธรรม ด้านเศรษฐกิจและสังคม และด้านการศึกษา วิทยาศาสตร์ และเทคโนโลยี ดังเห็นได้ว่าแนวทางการดำเนินงานของ FEALAC ที่ดำเนินไปนั้นยังไม่ตรงกับข้อเสนอแนะของ Kuwayama et al. เท่าที่ควร อย่างไรก็ตาม ข้อเสนอแนะที่เกี่ยวกับการจัดตั้ง cluster ทางด้านทรัพยากรธรรมชาติของลาตินอเมริกานั้น เป็นประเด็นสำคัญต่อเอเชียในการที่จะเป็นแหล่งปัจจัยการผลิตที่สำคัญของเอเชียในอนาคตได้นอกจากนั้นพลวัตของการค้าและการลงทุนระหว่างเอเชียกับลาตินอเมริกาที่คาดว่าจะเกิดขึ้นในอนาคตจะได้รับการส่งเสริมและอำนวยความสะดวกได้เป็นอย่างดีหากได้มีการนำข้อเสนอแนะของ Kuwayama et al. ที่ให้ไว้ทั้งในเชิงกว้างและเชิงลึกไปเป็นแนวทางในการปฏิบัติ